

[Formanden.]

2) *Første behandling af:*

Forslag til lov om ændring i lov om afgift af spiritus, vin og øl.

3) *Første behandling af:*

Forslag til lov om forhøjelse af tobaksafgifter.

4) *Første behandling af:*

Forslag til lov om ændring i lov om forbrugsbegrænsende foranstaltninger.

Mødet hævet kl. 14⁴⁵.

4. møde.

Torsdag den 13. juni kl. 9.

Formanden: I skrivelse af 6. d. m. anmoder handelsministeren om, at der i stedet for Bertel Dahlgaard og Bundvad, som er udnævnt til ministre, må blive foretaget valg af 2 nye medlemmer af repræsentantskabet for Danmarks nationalbank for resten af funktionsperioden, der udløber den 31. marts 1961.

I henhold til anmodning fra handelsministeren vil der som meddelt i forrige møde være at foretage valg af et nyt medlem til folketingets vareforsyningsudvalg.

Jeg udbeder mig tingets samtykke til at lade foretage dette valg i indeværende møde. Hvis ingen gør indsigelse, betragter jeg samtykket som givet. (Ophold). Det er givet.

Man gik da til:

Valg af et medlem til folketingets vareforsyningsudvalg.

Valgt blev: *Chr. Christiansen.*

Den første sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om et stabiliseringslån.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 1, fremsættelsen i tidenden sp. 25).

Formanden: Sammen med denne sag foretages de under punkterne 2-4 på dagsordenen opførte sager, nemlig:

Første behandling af forslag til lov om ændring i lov om afgift af spiritus, vin og øl.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 13, fremsættelsen i tidenden sp. 25).

Første behandling af forslag til lov om forhøjelse af tobaksafgifter.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 7, fremsættelsen i tidenden sp. 25).

Første behandling af forslag til lov om ændring i lov om forbrugsbegrænsende foranstaltninger.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 39, fremsættelsen i tidenden sp. 25).

Formanden: Jeg gør opmærksom på, at sammen med disse punkter på dagsordenen kan den af den højtærede stats- og udenrigsminister den 29. maj afgivne erklæring og de øvrige kriselovforslag omtales.

Lovforslagene sattes til forhandling.

Per Hækkerup: Det kan ikke nægtes, at valgresultatet den 14. maj for så vidt var en skuffelse for socialdemokratiet, som resultatet blev et mandattab. Når på den anden side oppositionspartierne har udlagt valgresultatet som et udtryk for mistillid til socialdemokratiet, kan der være grund til at pege på, at partiet ved valget opnåede en stemmefremgang, og at godt 900 000 vælgere fortsat slutter op bag socialdemokratiets synspunkter. Valgresultatet kan derfor ikke tages som udtryk for nogen mistillid til socialdemokratiet. Når valgresultatet blev, som tilfældet var, skyldes det, at det lykkedes oppositionspartierne i større udstrækning end ved tidligere valg at få de reserver i vælgermassen frem, som de kan

[Per Hækkerup.]

trække på. Det hænger utvivlsomt sammen med, at valgkampen formede sig som en unuanceret skrækpropaganda, hvor man hørte de gammelkendte melodier om socialistforskrækkelse, og hvor det lykkedes den store borgerlige presse at skabe en sådan panikstemning, at tusinder af vælgere gik til stemmeurnerne, som ellers normalt ikke gør det. Jeg tror, at denne skrækpropaganda var så overdreven, at det måske kan få uheldige virkninger for den politiske stillingtagen, de to store oppositionspartier står over for nu, da arbejdet i folketinget skal påbegyndes.

Det er blevet sagt, at det ærede medlem hr. Erik Eriksen var valgets sejrherre, og det havde vel derfor været almindeligt ventet, at det ærede medlem var kommet til at danne den nye regering. Hvis det ærede medlem hr. Erik Eriksen var valgets sejrherre, har man dog i hvert fald lov til at tilføje, at han til gengæld tabte det næste slag, slaget om regeringsdannelsen, og når han tabte dette slag, kan man ikke med nogen rimelighed tillægge andre hovedansvaret herfor end det ærede medlem selv.

Jeg skal ikke indlade mig på nogen ufrugtbar spekulation over grunden til, at det ærede medlem således tabte den regeringsmulighed, valgresultatet efter hans og oppositionspartiernes opfattelse gav ham. Jeg ved ikke, om det her var den skrækpropaganda, de borgerlige partier havde ført, der gjorde det ærede medlem bange for at gå ind til den opgave, som en hvilken som helst regering måtte komme til at stå over for. Jeg ved heller ikke, om det ærede medlem var så bundet i sit forhold til det konservative folkeparti, at han derved blev afskåret fra at danne sin egen regering. Men hvad nu end årsagerne har været, er det i hvert fald en kendsgerning, at partiet venstre og det ærede medlem hr. Erik Eriksen ikke greb til, da chancen for regeringsdannelse bød sig.

Det må forundre, at det ærede medlem straks fra begyndelsen af forhandlingerne om regeringsdannelsen afviste ethvert samarbejde med socialdemokratiet og dermed, kan man sige, på en vis måde fortsatte holdningen fra de korslagte armes periode i 1954-55, idet man dengang satte partitaktiske hensyn over hensynet til landets inter-

esser. Det kan måske også forundre, at det ærede medlem heller ikke tog det ansvar og den opgave, som venstre påtog sig i 1945 under Knud Kristensens ledelse, dengang man dannede en ren venstre-regering. Det ærede medlem ville gennemtvinge én bestemt parlamentarisk løsning, en venstre-konservativ regering, og udelukkede dermed for sig selv alle andre muligheder for venstres medvirken i regeringsdannelsen.

Det politisk interessante i de forhandlinger, der er foregået, og det resultat, der kom ud af forhandlingerne om regeringsdannelsen, er imidlertid, at hermed er myten om den liberale front faldet sammen. Forsøget på at gøre en antisocialdemokratisk holdning til det samme som en liberal holdning er hermed af det ærede medlem hr. Erik Eriksen selv afsløret som hul og urigtig. Da det kom til stykket, foretrak det ærede medlem en alliance med det konservative parti, for hvem hensynet til de besiddendes interesser altid har vejet tungere end læbebekendelsen til liberalismen. For det ærede medlem var samarbejdet med de konservative til sikring af de besiddendes økonomiske interesser vigtigere end hensynet til den politiske og kulturelle liberalisme, der i så høj grad har sit hjemsted i socialdemokratiet og hos de radikale, og som sidst, blot for at tage et enkelt eksempel, manifesterede sig i forliget om en ny skoleordning. Det ærede medlem hr. Erik Eriksen foretrak de konservatives økonomiske interesser fremfor det samarbejde mellem den arbejdende befolkning i by og på land — arbejdende befolkning taget i ordets videste betydning — som den højtærede statsminister havde indbudt til forud for og efter valgets afholdelse.

I stedet for en regering under det ærede medlems ledelse fik vi den nuværende regeringskonstellation. Den adskiller sig fra de regeringsdannelser, vi har kendt efter krigen, ved at være en flertalsregering, en regering, der har et flertal i dette ting bag sig. Dette må efter min opfattelse betragtes som en absolut fordel, idet de erfaringer, vi har gjort med mindretalsregeringer, har lært os, at det er vanskeligt for sådanne regeringer at føre en fast og mere langsigtet politik. Det kan en flertalsregering, og derfor er det et gode, at de politiske forhandlinger, der blev ført om regeringens dannelse, om grundlaget for den nye regerings fremtidige

[Per Hækkerup.]

arbejde, ikke blot førte til, at de tre partier enedes om et fælles arbejdsprogram, men også førte til et regeringsfællesskab, der hviler på et flertal her i tinget.

Det har måske forundret mange, at denne regeringskonstellation blev mulig, og jeg tror nok, at det for højre side i denne sal har været noget af en chokbehandling; men efter min opfattelse er det heldigt, at det har været muligt at forlige modsætninger og afvigelser i synspunkter mellem de tre partier, at man har været i stand til at skabe et fælles grundlag derved, at viljerne og meningene er blevet bøjet imod hinanden, således at det, der skilte, er skudt i baggrunden, og det, der var fælles for de tre partier, i højere grad er skudt i forgrunden og derigennem er kommet til at præge det arbejdsgrundlag, regeringen hviler på. Det er først og fremmest vigtigt, fordi det i den situation, hvori vi befinder os i økonomisk henseende i Danmark, og hvori vi for så vidt har befundet os siden krigens afslutning, er af den allerstørste betydning, at det regeringsprogram, som bliver udformet og gennemført af flertallet her i tinget — og forhåbentlig af et meget stort flertal — ikke blot tager sigte på at løse de øjeblikkelige opgaver, men også er et langtidsprogram med en lovgivning af vidtrækkende betydning.

Hvad angår den regeringserklæring, den højtærede statsminister afgav forleden dag, er der først og fremmest grund til at udtale tilfredshed med, at der nu er etableret enighed om Danmarks udenrigspolitik. Dette siges udtrykkeligt i regeringserklæringen, der også henviser til, at denne enighed kunne konstateres ved afgivelsen af svaret til den russiske statsminister, hr. Bulganin. Udenrigspolitikken hviler nu som tidligere på vort medlemskab af De Forenede Nationer og af NATO, og den giver udtryk for en positiv interesse i udvidelse af det europæiske samarbejde og i styrkelse af sammenholdet i Norden. Når man tager i betragtning, hvorledes der tidligere har været stridigheder ikke blot om enkeltheder, men også om vigtige linjer i landets udenrigspolitik, tror jeg, at den omstændighed, at de demokratiske partier har kunnet enes om en fastholden af den hidtil førte uden-

rigspolitik, er en politisk kendsgerning af vidtrækkende betydning.

Jeg vil gerne give udtryk for håbet om, at den enighed, der er opnået på udenrigspolitikens område, også må vise sig, når spørgsmålet om formuleringen af Danmarks forsvarspolitik melder sig og bliver aktuelt. Der siges herom i regeringserklæringen, at arbejdet med dette spørgsmål skal foregå i forlængelse af de drøftelser, der allerede har fundet sted i forsvarsudvalget; og så sandt som forsvarspolitikken kun er et af de midler, man betjener sig af i udenrigspolitikken, har man lov til at håbe, at den fælles udenrigspolitik må føre til, at der også kan tilvejebringes en bred enighed mellem de demokratiske partier om formuleringen af Danmarks fremtidige forsvarsordning.

De spørgsmål, som påkalder mest aktuell interesse, er naturligvis spørgsmålene omkring vor økonomiske politik. Det kan ikke bestrides, at vi her står over for en preserende opgave, men vi står også over for en opgave, der samtidig er bunden.

Valutavanskeligheder er jo ikke noget nyt fænomen i Danmark; det er ikke noget, der er opstået under den tidligere regering, eller noget, vi kun har kendt i årene efter krigen. Valutavanskeligheder er på grund af Danmarks særlige økonomiske struktur noget, vi har måttet tage stilling til og kæmpe med gennem det sidste par menneskealdre. Vi har til stadighed set vanskelighederne ved på én gang at forene stor produktion og fuld beskæftigelse med opretholdelsen af balancen i vort betalingsforhold over for udlandet.

Vi har ganske særligt i årene efter krigen, men også i 1930'erne set, hvorledes gennemførelsen af den ene målsætning i den økonomiske politik med de politisk-økonomiske midler, der har været til rådighed, har ført til, at den anden målsætning ikke har kunnet opfyldes: at vi ikke har kunnet forene og stigende produktion, med opretholdelse af valutabalancen. Det er vort langtidsproblem i dansk økonomi at formulere en politik, der gør det muligt på én gang at sikre opretholdelse af beskæftigelsen og produktionen og balance i vort betalingsforhold over for udlandet.

[Per Hækkerup.]

Jeg tror, den højtærede finansminister har ret i, at man ikke kan virkeliggøre den tanke, at vi med en eller anden engangsforanstaltning for tid og evighed kan gøre Danmark valutafast; men jeg tror, det er rigtigt, at der skal formuleres en langsigtet politik, der søger at komme ud over denne vanskelighed i dansk økonomi, en langsigtet politik, der først og fremmest tilsigter at øge eksporten, at fremme de produktive investeringer, den samlede opsparring, der skal finansiere dem, og samtidig hermed sikre, at forholdet mellem vort omkostningsniveau og omkostningsniveauet i andre lande ikke forskyder sig på en sådan måde, at vor konkurrenceevne derigennem forringes. Enhver økonomisk politik, der på længere sigt skal søge at virkeliggøre den dobbelte målsætning: fuld beskæftigelse og balance i valutaregnskabet, må efter min opfattelse have dette for øje, og dette synspunkt må også lægges til grund, når man skal vurdere, hvad der skal foretages i det korte løb for at bekæmpe de øjeblikkelige valutavanskeligheder.

Den valutanedgang, vi har kunnet konstatere gennem det sidste halve års tid, og som i så høj grad spillede en rolle i valgkampen, må man efter min opfattelse tage roligt og nøgternt på. Det tjener ikke noget formål at undervurdere den kendsgerning, at der er foregået en forringelse af valuta-situationen, og ganske særligt ikke, at den forringelse, som er foregået gennem de senere måneder, har antaget karakter af en forringelse først og fremmest af dollarbeholdningen og dermed af vor valutalikviditet; men det tjener på den anden side heller ikke noget fornuftigt formål at overdimensionere de problemer, vi står over for. En nøgtern erkendelse af de virkelige forhold er den første forudsætning for, at man kan tilrettelægge en økonomisk politik, der ikke skyder over målet, men på den anden side tager itu med vanskelighederne.

Det er klart erkendt fra alle sider, at det er nødvendigt at gribe ind over for den

skete valutanedgang. De indgreb, der kan foretages, må udformes således, at de falder inden for de muligheder og de midler, som vi er i stand til at betjene os af i Danmark under hensyn til de internationale aftaler, vi er indgået i, derunder særlig under hensyn til GATT-aftalerne og til aftalen i den økonomiske europæiske samarbejdsorganisation.

Det program over de øjeblikkelige vanskeligheder, som den højtærede finansminister har forelagt for det høje ting og for den danske offentlighed, tilsigter at imødegå, at standse nedgangen i valuta-beholdningen og gøre det på en måde, som man har kaldt traditionel.

Lovforslagene tilsigter en afdæmpning af forbruget og derigennem en forøgelse af opsparringen på en sådan måde, at man ikke — eller i hvert fald mindst muligt — modvirker den langtidsmålsætning, jeg nævnte før: at der ikke bør ske nogen forringelse med hensyn til beskæftigelsen og ikke bør foregå en udvikling i omkostningsniveauet, som vil kunne true vor konkurrenceevne.

Det er dernæst vigtigt, at de indgreb, der foretages med det formål at rette valutastuationen op, bliver udformet således, at de ikke præges af nogen social slagside. Det er min opfattelse, at det kompleks af lovforslag, som tinget skal tage stilling til i det kommende par uger, netop opfylder de betingelser, jeg her har nævnt: dels at gribe ind over for den øjeblikkelige valutakrise, dels gøre det på en sådan måde, at man ikke derved kompromitterer langtidsmålsætningen for vor økonomi, og dels gøre det med en byrdefordeling, som må siges at være rimelig.

Jeg skal ikke i detaljer gennemgå de fremsatte lovforslag, men minde om, at forslagene første formål er en vis afdæmpning af forbruget, gennemført på en sådan måde, at man derved tager størst muligt hensyn til sikringen af beskæftigelsen.

Det vil være bekendt, at lovforslagene dels indeholder nogle afgiftsforhøjelser, der tilsigter at indbringe et beløb på ca. 100

[Per Hækkerup.]

mill. kr. og at medføre en tilsvarende forbrugsnedgang for hele befolkningen. Derudover indeholder forslagene forskellige detailforslag til afgiftsforhøjelser og forskellige forslag til besparelser, tilsammen beløb, der ligeledes udgør op imod 100 mill. kr.

Jeg vil i denne forbindelse gerne minde om, at der i det forslag til besparelser, som den højtærede finansminister redegjorde for i sin fremsættelsestale, jo er besparelser, der ikke er det høje ting ubekendt, idet tinget i forbindelse med gennemførelsen af folkepensioneringen drøftede disse besparelsesforslag, der altså nu på regeringens initiativ bliver ført ud i livet.

Ud over disse to bestanddele indeholder regeringens forslag som den tredje bestanddel lovforslaget om et stabiliseringslån, der skal indbringe ca. 200 mill. kr. i hvert af de to finansår, det indeværende og det næste, altså alt i alt 400 mill. kr. Virkningen af det samlede lovkompleks på statens finanser bliver således en samlet årlig merindtægt på drifts- og kapitalbudgettet på 200 mill. kr. og derudover en lånoptagning gennem stabiliseringslånet på yderligere 200 mill. kr., alt i alt 400 mill. kr. om året, der går til at lette statens finansiering.

Det er klart, at byrder, der på denne måde lægges på befolkningen, vil resultere i en vis nedgang i forbruget — det er jo hensigten med dem — og når forbruget går ned, vil også forbruget af importerede varer vise en nedadgående tendens. Derved opfylder forslagene det formål at lette valutasituationen. En nedgang i forbruget af dansk producerede varer vil formentlig i et vist omfang betyde, at de varer, der ikke længere forbruges herhjemme, vil kunne eksporteres; også herigennem opnås den valutariske virkning, som er tilsigtet med forslagene. Men i det omfang, hvori nedgangen i forbruget af dansk producerede varer ikke resulterer i en eksportstigning, vil den naturligtvis betyde en produktionsnedgang og derved et fald i beskæftigelsen.

Det har med flid været fremhævet fra oppositionspressens side, at det traditionelle i de forslag, der nu foreligger for det høje ting, nødvendigvis må føre til, at der sker en nedgang i beskæftigelsen. Over for denne tendens til nedgang i beskæftigelse-

sen som følge af den forbrugsnedgang, jeg her har nævnt, vil jeg gerne understrege, at derved, at statens finanser lettes eller bedres med ca. 400 mill. kr. årlig i henhold til den opgørelse, der foreligger fra den højtærede finansminister, vil der formentlig indtræde den situation, at staten ikke behøver at gå til det private kapitalmarked og dér søge optagelse af de lån, staten ellers måtte optage for at kunne klare sine udlånsforpligtelser. Gennem det sidste års tid har staten ikke, har finansministeren ikke trukket på nationalbanken og derigennem forøget, som man siger, købekraftmængden i samfundet. Statens finansiering har kunnet klares dels over de løbende indtægter, dels over lånoptagning på obligationsmarkedet. Med den forbedring af statens finanser, som disse forslag tilsigter, vil det ikke længere — formentlig ikke længere — være nødvendigt for staten at søge det private låne marked, og selv om stabiliseringslånet ikke fører til en forøgelse i den samlede opsparing, der svarer til de 200 mill. kr. om året, lovgivningen omfatter, er det givet, at det samlede kompleks af lovforslag, der her er tale om, vil føre til en forøgelse af den samlede opsparing, som gør det muligt for staten som nævnt ikke at søge det private låne marked. Når staten ikke skal søge det private låne marked, vil resultatet heraf blive en lettelse for, skal vi kalde det det sædvanlige og normale kapitalmarked, og dermed også lettere kreditvilkår for det private erhvervsliv.

Der er for mig ingen tvivl om, at den virkning, der heraf opstår med lettere vilkår på låne markedet, vil have en større, en betydeligt større positiv beskæftigelsesmæssig virkning end den begrænsede negative beskæftigelsesmæssige virkning, som nedpresningen af forbruget ellers kunne føre til. Jeg tror derfor, at man har lov til at sige, at det fremsatte kompleks af forslag opfylder det, der må være hovedformålet med forslagene: at virkeliggøre en mere produktiv beskæftigelse, at stimulere til eksport og hæmme import og derigennem skaffe lettelse på vor valutabalance.

Dernæst er det min opfattelse, at sådan som forslagene er udformet, imødekommer de ikke blot dette, der må være det første forlangende til de foranstaltninger, der skal gennemføres over for den øjeblikkelige

[Per Hækkerup.]

situation, men de gør det desuden på en sådan måde, at der ikke herigennem sker nogen forøgelse af omkostningsniveauet herhjemme eller ikke nødvendigvis sker nogen forøgelse af omkostningsniveauet. Jeg tænker herved på, at forslagene sigter på at holde afgiftsforhøjelserne uden for pristallet, og at der samtidig foreslås gennemført en skærpelse af monopolloven, som sikrer, at den del af prisberegningerne og avanceberegningerne, der falder inden for monopollovens område, i hvert fald kontrolleres sådan, at unødige omkostningsstigninger kan undgås her. Tager man disse virkninger af forslagene i betragtning, tror jeg, man har lov til at sige, at regeringsforslagene tilgodeser hensynet til at holde omkostningsniveauet i ro og dermed bidrager til at opretholde eller forøge vort lands konkurrenceevne over for andre lande.

Den tredje hovedbetragtning, man må anlægge over for forslagene, er dernæst, hvorledes deres byrdefordeling er. Dér vil jeg gerne understrege, at det jo har været af en vis interesse at konstatere karakteren af den debat, der er foregået i oppositionspresen. Man har i denne debat udelukkende hæftet sig ved stabiliseringslånet, man har udelukkende interesseret sig for den talmæssigt begrænsede del af befolkningen, der skal yde bidrag til dette stabiliseringslån, medens man ikke har beskæftiget sig med de byrder, der pålægges den øvrige del af befolkningen. Jeg vil gerne understrege, at for mit parti er det ikke uden store principielle betænkeligheder, at vi er gået med til forslaget om, at de afgiftsforhøjelser, der nu foreslås, samt de tekstilafgifter, som tidligere blev modregnet ved udlevering af de sparebeviser, som jo nu foreslås fjernet, holdes uden for pristalsberegningen. Det betyder et indgreb over for indgåede overenskomster, som kun kan forsvares og kun kan godkendes i en situation, der gør det nødvendigt at foretage indgreb over for hele det økonomiske liv, og som også gør det nødvendigt, at lønmodtagerne yder deres bidrag til de fælles ofre, der skal bringes for at lette valutasituationen.

Jeg har med interesse bemærket den højtærede finansministers ord om de fremtidige problemer omkring pristalsreguleringen, og jeg vil gerne understrege, at der

her naturligvis ligger betydningsfulde problemer, som fortjener en alvorlig overvejelse. Det er imidlertid andre spørgsmål, den højtærede finansminister her har beskæftiget sig med, end dem, det i det konkrete tilfælde drejer sig om; de problemer, den højtærede finansminister har rejst, og som han har ladet foretage en undersøgelse af, drejer sig om en varigere ordning, hvorefter man skulle tage beskatningen helt ud af pristalsberegningen og altså ikke, således som der her er tale om, unnlade at omregne visse konkrete afgiftsforhøjelser, men helt fjerne skatteposten af pristalsbudgettet.

Hvorvidt dette vil betyde variationer i pristallet, der er større eller mindre end de nuværende pristalsvariationer, kan man naturligvis ikke have nogen begrundet formodning om, men det forekommer mig, at andre argumenter gør, at dette forslag fortjener at tages op til overvejelse. På samme måde, som lønmodtagerne ved afkald på pristalsregulering af afgiftsforhøjelserne — og det drejer sig alt i alt om 5 points i pristallet — er med til effektivt at yde et bidrag til bedringen af landets valutasituation, gælder det, at andre befolkningsgrupper, som bedre er i stand til at bære byrderne, kommer til at yde deres.

Det er urigtigt, når man i agitationen imod regeringsforslagene har søgt at give det udseende af, at der i disse forslag er tale om en ensidig foranstaltning vendt imod en lille befolkningsgruppe. Der er tale om foranstaltninger, som kommer til at omfatte hele befolkningen, og der er samtidig tale om foranstaltninger, som først og fremmest kommer til at lægge de største byrder dér, hvor man må gå ud fra at det private, individuelle forbrug ubestridelig er størst. Vi har jo alle sammen forud for valget erkendt, at når valget var overstået, lå problemerne der stadig væk, og at disse problemer måtte løses. Vi har fra socialdemokratisk side understreget, at vi var villige til at forhandle om metoder og fremgangsmåder, men det måtte være en forudsætning, at man, når byrdefordelingen skulle foretages, begyndte med at lægge byrderne dér, hvor forbrugsnedgangen lettest kunne bæres, d. v. s. dér, hvor der er det største individuelle forbrug.

Dette sigte er efter min opfattelse opnået

[Per Hækkerup.]

med lovforslaget om stabiliseringslånet. Jeg tror ikke, man bruger for stærke ord, når man siger, at den kampagne, vi har været vidne til i oppositionspressen i de sidste dage, har antaget en fuldstændig fantastisk karakter. Jeg synes, den i visse situationer har bevæget sig op på hysteriets højder og virker så uovervejende, som tilfældet ellers kun har været med en enkelt leder i Dagens Nyheder, medens regeringsdannelsen foregik.

Jeg vil gerne som eksempel på, hvorledes man i denne debat har bevæget sig, fremdrage et indlæg i går i Berlingske Tidende — det var slået stort op på forsiden — hvor man skildrede en erhvervsdrivende, der nu tilbyder, at de, der vil, gratis kan komme til at overtage hans virksomhed. „Gratis“ viser sig nu bagefter at være for et beløb af 200 000, 300 000—400 000 kr., så helt gratis er det åbenbart ikke! Denne erhvervsdrivende forklarer, at nu er han så hårdt ramt, at nu vil han ikke længere. Vi får at vide, at han har en indtægt på 50 000 kr., hvilket formentlig svarer til en skalaindkomst på 30 000 kr. Det må betyde, at det, han skal præstere til stabiliseringslånet, antagelig vil dreje sig om en 3 000 kr. Man kan jo nok undre sig over, at en stor virksomhed i fremdrift, som han selv skildrer det, skulle være så stramt finansielt kørende og så svagt økonomisk stillet, at den ikke kan klare en opsparingsbyrde på 3 000 kr. Det er interessant at lægge mærke til, at den pågældende forretningsmand fuldstændig ser bort fra de øvrige sider af det kompleks af lovforslag, regeringen har fremsat. Alene forslaget om skattefri henlæggelse til investeringsfonds betyder, at han formentlig vil være i stand til skattefrit af sin årsindtægt at kunne henlægge et beløb på mellem 4 000 og 5 000 kr.

Det er ikke muligt med de oplysninger, der indeholdes i bladet, at afgøre, hvor store hans skattefri afskrivninger kunne være, mens det er dog givet, at der også her må være tale om betragtelige beløb. Den pågældende ser fuldstændig bort fra — og det gør bladet altså også — at hvis man fulgte tankegangen og helt sløjfede det lovkompleks, der her er tale om, ville det ikke betyde, at han derved var de 3 000 kr., han måske skal betale i stabiliseringslån, gunstigere stillet. Han må ikke glemme,

at også for de lønmodtagere, der er beskæftiget i hans virksomhed, betyder lovkomplekset, at de kommer til at afgive rundt regnet én dyrtidsportion i forhold til det pristal, der ville gælde, hvis man ikke havde bestemmelsen vedrørende pristalsreguleringen. Jeg ved ikke, hvor mange mennesker der er beskæftiget i hans virksomhed, men da han selv fortæller, at den er stor og har en millionomsætning, så skal der nok være beskæftiget en 10—20 mand. Det vil være ensbetydende med, at hvis dette lovkompleks ikke blev gennemført, måtte han regne med en merudgift i lønninger på mellem 2 000 og 3 000 kr., hvis der er 20 mand, og mellem 1 000 og 2 000 kr., hvis der er 10 mand. Over for den byrde, der pålægges ham, synes jeg, man med rimelighed og retfærdighed kan pege på, at det er dog et problem, hvor reel styrkestigningen er for ham, og det er et spørgsmål, hvor urimelig den byrde, der pålægges ham, er i forhold til den byrde, der pålægges de lønmodtagere, han beskæftiger. Det ville naturligvis være interessant, hvis man, når et sådant eksempel nu bruges som led i skrækpropagandaen, hos Berlingske Tidende kunne få de nøjagtige oplysninger frem, således at man virkelig kunne beregne, hvordan stillingen er for den pågældende forretningsmand og for de lønmodtagere, der er beskæftiget hos ham. Det kan Berlingske Tidende jo nemt undersøge uden at nævne navne. Hvis bladet bragte de rent faktiske oplysninger, tror jeg, man ville konstatere, at der ikke er megen realitet bag den påstand, der her er slynget ud, og som altså nyder det store konservative dagblads støtte.

Det har interesseret mig at se, at hele propagandaen mod regeringsforslagene føres i mellemstandens navn. Det turde vistnok være noget af en nydannelse i dansk sprogbrug at betegne de 150 000 største skatteydere i Danmark som mellemstanden. Når man ellers fra oppositionspartiernes side appellerer til mellemstanden, plejer det i hvert fald at omfatte andre, betydeligt større indtægtsgrupper.

Man har altså koncentreret hele sin interesse om stabiliseringslånet. Jeg vil gerne understrege, at vi jo alle er enige om, at man ikke kan undgå at gennemføre foranstaltninger, der i en overgangsperiode

[Per Hækkerup.]

kommer til at lægge byrder på befolkningen. Ja, jeg har godt nok set, at Dagens Nyheder her til morgen bringer en sensationel meddelelse om, at nu har de to oppositionspartier fundet en løsning, der, som det hedder, skulle løse krisen uden at lægge nye byrder på befolkningen. Det ville være meget interessant at få at vide, hvorledes dette kan ske. Jeg tror nok, man kan gå ud fra, at det hører hjemme på propagandaens overdrev, når man taler om, at man kan klare det mir nichts dir nichts uden byrder overhovedet. Det ville da være virkelig spændende at se, hvorledes sådanne forslag skulle udformes. Jeg tror, det er farligt at udbrede den forestilling, at man kan klare disse problemer, som man står over for, uden nogen form for ubehageligheder.

Jeg vil gerne pointere, at hele denne propaganda, hele denne diskussion, har været ført ikke først og fremmest mod forslagene effektivitet med hensyn til hovedformålet, men mod byrdefordelingen, og når man nu formentlig fra oppositionspartiernes side ikke vil nøjes med at kritisere den byrdefordeling, regeringsforslagene indeholder, men også vil stille forslag om, hvorledes byrdefordelingen efter oppositionspartiernes mening skulle være, ja, så vil jeg bede om, at man meget nøje lægger mærke til, hvad der er det egentlige indhold i diskussionen mellem oppositionspartierne og regeringspartierne. Jeg kan naturligvis ikke vide, hvilke forslag de to oppositionspartier vil møde frem med. Jeg har set omtalt i pressen, at man måske kunne tænke sig en nedsettelse af indtægtsgrænsen for betaling til stabiliseringslånet fra de nuværende ca. 20 000 kr., svarende til en skalaindkomst på 14 000 kr., til 6 000 kr. i skalaindkomst. Jeg ved ikke, om det er alvorlige overvejelser, der foregår i oppositionspartierne i denne henseende, men det ville i hvert fald svare til den byrdefordeling, man på forhånd må regne med at oppositionspartierne tilsigter.

Jeg har også bemærket, at det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen har skitseret et program — jeg ved ikke, om partiet venstre står bagved. Jeg kan kun med interesse konstatere, at vi ikke, når vi tidligere har drøftet økonomiske problemer, hos det liberale parti venstre har mødt den ringeste forståelse for tanker i den retning, som det ærede

medlem har givet udtryk for i mandagskronikken i Dagens Nyheder. Men det ville være interessant at få at vide, hvilke varegrupper det ærede medlem tænker sig skulle bære en sådan forøget importafgift; det ville være interessant at vide, hvor stort beløb det ærede medlem mener der på denne måde via en importafgiftsforhøjelse skal inddrages, hvor stor importafgiftsforhøjelsen skal være. Med andre ord: hvilken reel byrde har det ærede medlem tænkt sig skulle pålægges befolkningen på denne måde, og hvilken byrdefordeling giver det i forhold til den byrdefordeling, regeringsforslagene indeholder? Jeg ved heller ikke, i hvilken udstrækning det overhovedet vil være muligt at gennemføre den tanke, det ærede medlem har udkastet, under hensyn til de internationale forpligtelser, Danmark er indgået i; men jeg vil lytte med interesse, hvis det ærede medlem under debatten finder anledning til at give os noget mere detaljerede oplysninger om sine tanker.

Der har mod stabiliseringslånet været fremført et argument, som jeg synes fortjener alvorlig overvejelse. Det er det argument, at det er uheldigt, at stabiliseringslånet principielt hviler på den skattepligtige indkomst, der er resultatet af en ligning, som ikke altid er lige effektiv. Det er derfor med så meget desto større glæde, jeg har set, at regeringen er enedes om at foreslå en skærpelse af kontrollovgivningen. En skærpelse af kontrollovgivningen er jo ikke bare en simpel retfærdighedshandling over for den gruppe af befolkningen, der ikke har nogen mulighed for at unddrage sig den fulde skattebyrde af sin indtægt, men det er efter min opfattelse også en foranstaltning, der er et betydningsfuldt led i den almindelige økonomiske politik. Det er nok rigtigt, at virkningerne af de skærpede kontrolforanstaltninger ikke vil være mærkbare i den øjeblikkelige situation, men de vil på lidt længere sigt efter min opfattelse meget væsentligt kunne indvirke på udformningen af den økonomiske politik. Når man erkender, at situationen gør det nødvendigt at dæmpe forbruget, tror jeg, de fleste vil være enige i, at det må være rimeligt at begynde ikke bare, som tidligere nævnt, ved storforbruget, men også ved det skjulte forbrug, som utvivlsomt findes i ly af den for lempelige kontrol med selvan-

[Per Hækkerup.]

givelserne. Jeg tror derfor, at det også ud fra en almindelig økonomisk-politisk betragtning er særdeles hensigtsmæssigt, at vi får sådanne skærpede kontrolregler og derigennem får et skjult forbrug frem, således, at det kan beskattes på samme måde, som andre menneskers ikke skjulte forbrug kan beskattes. Men jeg erkender, at virkningerne her formentlig fortrinsvis er virkninger på længere sigt.

Jeg skal i spørgsmålet om byrdefordelingen kun gøre den yderligere bemærkning til det kommunistiske parti, som jo også har ladet sin stemme høre i debatten omkring forslagene, at det forekommer mig, at det kommunistiske parti og dets blad er ved at lægge op til en linje, som må siges at være overordentlig beklagelig og ikke gavnlige for danske lønmodtagere og danske arbejdere.

I en ledende artikel i tirsdags har Land og Folk beskæftiget sig med dette spørgsmål — jeg beder den højtærede formand om tilladelse til et kort citat. Denne ledende artikel bærer overskriften:

„Lov er lov — men lov skal ikke holdes“.

Det hedder herefter videre, at regeringen og folketinget nu planlægger en ulovlighed, nemlig at holde afgifterne uden for pristallet, og så siges det:

„Herefter kommer arbejderne og fagforeningerne til at indrette sig på, at lovløsheden i det danske samfund inspireres fra selve lovgivningsmagten.“

Det hedder lidt længere nede i artiklen, at når det er sådan,

„så er der ikke længere noget at sige til, at arbejderne tager skridt, man finder formålstjenlige, for at gavne sig selv.“

Og lederen slutter:

„Heldigvis er det sådan, at i disse forhold er arbejderne ikke værgeløse ofre. Regeringen og folketinget kan lovgive i overenskomstforholdene, og de kan tilsidesætte gældende lov, men bestemme over, hvorledes den enkelte arbejdsplads eller fagforening skal stille sig i forholdet til arbejdsgiveren, kan man ikke. Og det vil være en logisk konsekvens af regeringens handlinger, dersom arbejdspladser og fagforeninger i den kommende tid sætter alt ind på at skaffe sig dækning

for regeringens nedskæringsforanstaltninger.“

Det forekommer mig, at man i så tydelige ord, som det er muligt, opfylder det, der står i overskriften: at lov skal ikke længere holdes. Jeg vil gerne understrege, at hermed angribes en af de hovedgrundsætninger, der har været gældende for dansk arbejderbevægelse. Jeg tror, man må erkende, at en sådan politik vil undergrave tilliden til overenskomsterne og dermed på længere sigt også undergrave den standard og det stade, danske arbejdere har. Jeg vil derfor stærkt advare imod, at man følger den lovløshedens taktik, som det kommunistiske parti tilsyneladende vil gå ind for.

Ud over de forslag, der sigter til at afhjælpe de øjeblikkelige valutavanskeligheder, ligger der i regeringserklæringen, som den er udformet i samarbejdet mellem de tre partier, tilkendegivelsen af en langtidspolitik. I det nuværende kompleks af lovforslag er optaget to forslag, der tager sigte på en sådan langtidspolitik. Jeg tænker på lovforslaget om skattefri afskrivninger og lovforslaget om skattefri henlæggelser til investeringsfonds. Jeg tror, man har lov til at sige, at vi med det program, der er skitseret i regeringserklæringen, har fået et konstruktivt fremtidsprogram, et program, der ikke skal og ikke kan gennemføres i løbet af 2-3 uger, men et program, som trækker linjerne op for de kommende års økonomiske politik.

Jeg har med interesse konstateret, at lovforslagenes hovedformål er at sikre stigende produktion og stigende beskæftigelse, og de forskellige enkeltheder, der fremgik af den højtærede statsministers regeringserklæring, viser, at vi kan vente en række lovforslag fremsat, der tager sigte på en sådan politik. Det drejer sig om ændringer i skattelovgivningen, hvor man formentlig vil få en overordentlig gunstig virkning frem, hvis man gennemfører den tanke, at der af indkomster inden for bestemte grænser skal betales en fast procent i indkomstskat; det vil betyde, at vi kommer ud over den hæmsko for initiativ og lyst til øget virke, som den nuværende hårde beskatning af indkomststigninger er.

Der er i erklæringen givet tilslutning til skattelettelse for opsparing. I fortsættelse

[Per Hækkerup.]

af de lettelser, der allerede under den forrige regering blev gennemført for opsparringen, vil det medvirke til at stimulere en frivillig opsparring, som på længere sigt er nødvendig for at bedre grundlaget for vor økonomi.

Erklæringen bebuder også det forslag til gennemførelse af grundstigningsskyld, som den tidligere regering fremsatte, og et forslag om frivillig overgang til fuld grundskyld. Der tales om en revision af byggestøttelovgivningen, og det er i den forbindelse værd at understrege, at det sigte, man inden for regeringen er blevet enig om ved denne revision, retter sig mod øget byggeri, og støtten vil få en stærkere social betoning, end den har i dag. Der er tale om en positiv beskæftigelsespolitik dels over for sæsonarbejdsløsheden, dels over for den arbejdsløshed, der er særlig voldsom i visse bestemte områder af landet.

Der er naturligvis derudover i regeringserklæringen antydning af en række andre lovgivningsanliggender, som jeg ikke skal komme nærmere ind på her; men jeg vil understrege hovedindholdet af regeringserklæringen om den langsigtede politik, der er dette: at tilvejebringe en stabilisering af dansk økonomi på længere sigt.

De foreliggende lovforslag og de tanker for en langtidspolitik, som er omtalt i regeringserklæringen, har, som jeg tidligere har nævnt, den fordel at være udtryk for en flertalsregerings ønsker. Vi er måske endnu ikke helt vant til de parlamentariske arbejdsvilkår under en flertalsregering; det er så længe siden, vi har haft en sådan, at vi måske har levet os ind i lidt andre traditioner. Men jeg vil gerne understrege, at den erklæring, den højtærede statsminister og den højtærede finansminister har afgivet om, at man med velvilje vil gå ind i et samarbejde med oppositionspartierne om alt, hvad der kan betyde en konstruktiv forbedring af de lovforslag, der her er fremsat, kan socialdemokratiet slutte sig til. Vi håber, at de to store oppositionspartier ikke i en måske forståelig skuffelse over, at udgangen af valget og regeringsdannelsen blev, som tilfældet var, vil henfalde til en sådan bitterhed og negativitet, at de ikke er til at råbe op i en saglig forhandling.

Jeg understreger, at socialdemokratiet er

villig til en saglig forhandling, og vi tror, det er rigtigt i denne situation at sætte hensynet til det bredest mulige grundlag for den økonomiske politik over eventuelle partitaktiske hensyn.

Erik Eriksen: Det egentlige arbejde for det folketing, der blev valgt den 14. maj, er nu begyndt, og vi skal tage stilling til den programerklæring og det kompleks af lovforslag, som er fremsat her i tinget; dele deraf er jo også på dagsordenen for dette møde. Men det må vist føles naturligt — jeg kunne også sige påkrævet — at jeg, inden jeg kommer nærmere ind herpå, knytter nogle bemærkninger til de højst besynderlige begivenheder, der gik forud for dannelsen af den nuværende regering, som jeg mener man har lov til at sige i enhver henseende er trekantet.

Jeg lagde nok mærke til, at det ærede medlem hr. Per Hækkerup, der talte som socialdemokratiets ordfører, gav udtryk for, at når jeg ikke havde dannet regering, skulle det være af skræk for opgaven. Nu er det ærede medlem jo noget kendt for at være den, man inden for socialdemokratiet bruger til at tale ud ad vinduerne. Jeg skal ikke argumentere mod det ærede medlems tale her i dag; jeg skal alene indskrænke mig til at konstatere, at noget sådant virkelig kan siges af socialdemokratiets ordfører.

Det er vel rigtigt at sige, at valgkampen begyndte allerede med den afsluttende debat i det gamle folketing. Socialdemokratiet havde igennem 3½ år haft regeringsmagten, dækket af radikale skjolde. Regeringspartiet selv var i det store og hele tilfreds med resultaterne af sin politik, og denne tilfredshed holdt sig valgkampen igennem. Alligevel blev det et dårligt valg for regeringen; men det var unægtelig også en overmenneskelig opgave at få vælgerne til at forstå grunden til denne tilfredshed. I regeringens kølvand var fulgt en betydelig arbejdsløshed, og der var, målt med det øvrige Vesteuropa, en for ringe produktionsfremgang.

Vi havde den højeste rente og den største prisstigning, investering og opsparring var holdt nede, og vi havde trods flere drøje kriseforlig en katastrofal nedgang i valuta-beholdningen. Det var denne politik, rege-

[Erik Eriksen.]

ringspartiet var tilfreds med, og som vælgerne underkendte på valgdagen.

Jeg må måske også have lov at gøre et par bemærkninger om valgpropagandaen. Socialdemokratiets valgpropaganda var i flere henseender ualmindelig frimodig; jeg tænker her på brugen af statistisk materiale; jeg tænker på et forhold som dette, at den højtærede statsminister, når han skulle forklare årsagerne til, at det ikke gik helt godt herhjemme, havde en stående undskyldning, nemlig at det var Suezkrisens skyld. Han kunne endda berette, at krisen havde kostet os 250 mill. kr. i fremmed valuta alene på olie og benzin. Det var jo grumme mange penge, men det var da også gale oplysninger. Det er klart og tydeligt vist, at den store importstigning i årets første kvartal i alt væsentligt skyldtes en kraftig stigning i importens mængde. Det er yderligere dokumenteret, at Suezkrisens indvirkning på vore importpriser på flydende brændsel højst har medført en forhøjelse på mindre end ca. halvdelen af det beløb, jeg nævnte før. Heroverfor står så den kendsgerning, at skibsfrakterne steg meget stærkt. Kyndige erhvervsfolk er tilbøjelige til at tro, at vi, alt taget i betragtning, ikke har haft noget valutaunderskud på krisen, og de forslag, som nu er til behandling, og som regeringen har fundet det fornødent at komme med, bekræfter vel også denne opfattelse.

Jeg vender mig så til det radikale venstres valgkamp. Den blev jo ført på kønne ord om samarbejde. Valgkampen igennem talte de radikale ledere om den store samling. Der ved slap de for at tage et klart standpunkt; bekende kulør ville man ikke.

Landets tre store partier, socialdemokratiet, venstre og det konservative folkeparti, havde alle gjort klart, at de ikke ønskede en samlingsregering. De havde gjort det klart, at en sådan kun hører hjemme under særlige forhold, i nationale ulykkestider som f. eks. under besættelsen. I fredstid må det, som Hørup sagde, være folkestyrets mening, at vi deler os efter anskuelser. Ikke mindst årene efter krigen har jo vist, at der er to meget forskellige anskuelser, den socialdemokratiske og den liberale. Det er blændværk, når man fra radikal side foregøgler befolkningen, at der i principielle spørgsmål

kan slås bro mellem disse to anskuelser. Det kan der ikke.

Den højtærede økonomiminister hr. Bertel Dahlgaard har under hele valgkampen vist sig som en meget dygtig balancekunstner. (*Økonomiministeren* [Bertel Dahlgaard]; Selvfølgelig!). Selvfølgelig, siger den højtærede minister. Det er først efter valget, at han er sluppet til at sige nogle mærkelige ting. Før valget var hans udtalelser bestandig formuleret således, at det radikale venstres opgave ikke var at støtte noget andet parti, men at føre en politik. Den omtalte politik var den, der kom til orde i det såkaldte Nyborgprogram. Hovedlinjen i dette program var den samme som hovedlinjen i de synspunkter, venstre og det konservative folkeparti til stadighed har gjort gældende. Men dermed er vel også sagt, at Nyborgprogrammet pegede på helt andre veje end dem, der førte til socialdemokratiet. Under den afsluttende folketingsdebat i april måned påviste jeg, at der var stor overensstemmelse mellem de tre liberale partiers synspunkter, at der — god vilje forudsat — var store muligheder for et frugtbart samarbejde.

Den højtærede økonomiminister, som dengang var sit partis politiske ordfører, bekræftede denne indstilling. Han sagde — jeg må bede den høje formand om tilladelse til et citat nu og senere nogle enkelte andre —:

„Hvis venstre og de konservative vil være med til at gennemføre de ting, der blev fremført på Nyborg Strand, de programpunkter, om man vil kalde det sådan, og socialdemokratiet ikke vil, vil vi gennemføre dem sammen med venstre og de konservative.“

Både medlemmerne af det høje ting og vælgerne måtte få det indtryk, at det radikale parti ikke længere var tilfreds med at støtte socialdemokratiet, men at man nu søgte sine egne liberale synspunkter gennemført. Radikale vælgere, der gerne så en sådan liberal politik, kunne føle sig trygge. Viste valget fremgang for de liberale synspunkter, måtte det naturligvis komme til en drøftelse mellem de liberale partier om mulighederne for en gennemførelse af disse fælles liberale synspunkter. Det indtryk måtte disse vælgere få, og dette måtte vel også være meningen med udtalelsen.

[Erik Eriksen.]

som jeg i øvrigt skal vende tilbage til i anden sammenhæng.

Rundt om på landets vælgermøder var det så overladt de radikale kandidater at forsvare balancekunsten. Den nuværende højtærede undervisningsminister hr. Jørgen Jørgensen var mere enkel i sin valgkamp; han er jo i det hele taget en mere enkel natur end den højtærede økonomiminister. Som ved alle tidligere valg samlede den højtærede undervisningsminister sine anstrengelser om at forsvare socialdemokratiets politik og angribe venstre og de konservative. Økonomiministeren kom dog for skade at true vælgerne en enkelt gang, idet han truede dem med, at de ville få højere skatter, hvis det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen blev finansminister igen. Sådan kan det gå, når man ikke er i stand til at se tre uger frem i tiden!

Det ærede medlem hr. Kirkegaard forklarede sine vælgere, at den radikale holdning ikke indebar noget ultimatum; partiet ville gennemføre sin politik i samarbejde med andre, også med venstre og konservative. I Vejlekredden bekendte den radikale kandidat sig af hele sit hjerte til en liberal politik — og sådan kunne jeg blive ved. Men det får vel være nok at sige, at hvor forskellige synspunkterne end kunne være, var der ikke, så vidt jeg har kunnet se, nogen radikal kandidat, som afviste en bred liberal samling. Jeg tror, at hvis man havde afvist, er det sandsynligt, at en og anden, der nu stemte radikalt, havde betænkt sig en ekstra gang.

Retsforbundets valgkamp blev ført efter, hvad jeg må kalde den sædvanlige recept. Partiet var jo som hidtil i den lykkelige situation, at det ikke havde medansvar for noget som helst. Det skar de fire gamle partier over én kam. Mest gik det dog ud over socialdemokratiet og de radikale. Det er da også disse to partier, der indtil fornylig har stået retsforbundet fjernest på vigtige områder i den økonomiske politik.

Hvis man skræller veltalenheden af de

bemærkninger, som den nuværende højtærede minister uden portefølje hr. Viggo Starcke fremsatte under den sidste politiske debat i folketinget, var hovedpunkterne: de indirekte skatte og afgifter fordyrer produktionen og forbruget; varedirektoratet må lukkes; handelsministeriet og boligministeriet må afvikles; pristalsfamiliens skatter må nedsættes og helt afskaffes for indtægter under 12 000 kr.; skattefrihed for overarbejde. Og dertil de sædvanlige betragtninger over toldens afvikling samt grundskyldens gennemførelse.

Jeg må have lov at nævne, at som et festligt punktum gjorde det daværende ærede medlem hr. Viggo Starcke det andet ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard til den hovedansvarlige for alle økonomiske ulykker her i landet. Det daværende ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard svarede med at anføre retsforbundslederens privilegium: at kunne køre på frihjul — for ikke at sige løbehjul — her i tinget, uden at hans mærkelige påstande blev taget alvorligt. Men den nuværende minister uden portefølje var ikke mundlam. Han ønskede aldeles ikke at lade den radikale ordfører i fred og spurgte direkte de radikale, om det virkelig var deres tanke, at der skulle samarbejdes om flere skatter.

Jeg nævner kun dette for at sige til den højtærede økonomiminister, at der virkelig var øjeblikke under denne debat, hvor jeg i hvert fald var naiv nok til at have følelsen af, at han og hans parti stod nærmere venstre og konservative, end han stod retsforbundet.

Statsministerens sammenstød med retsforbundets leder, hvorunder de to herrer i enkle og jævne ord gav udtryk for deres gensidige følelser, skal jeg helt forbigå. Jeg tror, der aldrig er sagt noget mere jævnt og letfatteligt her i tinget end det, de to herrer sagde til hinanden.

Se, under valgkampen fortsatte den nuværende højtærede minister uden portefølje hr. Viggo Starcke sine angreb efter samme melodi. Ministeren skrev f. eks.:

[Erik Eriksen.]

„Lammer man forbruget med afgifter, lammer man også produktionen. Forbrugs- og omsætningsafgifter betales af folk i bevidstløs, delvis kloroformeret tilstand, så staten ad den vej kan forøge skatterne ubegrænset...“

I retsforbundets valgavis skrev den højtærede minister hr. Viggo Starcke:

„Indkomstskatten straffer og hæmmer produktionen, som vi lever af. Det er meningsløst. Formueskat, arveafgifter og kronenedskæringer ødelægger spareviljen og dermed velstanden. Skatter på bygninger, maskiner, skibe og lastbiler nedsætter kapitalinvestering og reducerer antallet af nye virksomheder og arbejdsmuligheder, så den fremtidige produktion forringes. Forbrugsskatter nedsætter købeevnen, så der bliver mindre omsætning i butikkerne og mindre produktion i fabrikkerne. Intet under, at vi ustandselig får kriser.“

Og den gribende artikel sluttede:

„Der er intet at risikere ved at gøre retsforbundet stærkt. Det kan umuligt blive ringere end det, de gamle partier har rodet os ind i. Det kan tværtimod blive bedre, fordi vi ved, hvad vi vil. — Retsforbundets fremgang kan blive Danmarks redning.“

Man kan jo ikke sige, at dette program savner klarhed!

Lad mig blot tilføje, at den samme valgavis krævede afvikling af de indirekte snigskatter, det kgl. assistenshus, tilskud til kaninavlens fremme og meget andet. Når socialdemokratiet under valgkampen angreb retsforbundet for at være det mest asociale og reaktionære parti, kan ingen være i tvivl om, at det var ment af et godt hjerte.

Jeg har forresten på min plads liggende et brev, jeg lige har fået fra en interesseret lytter, der spørger, om radioens valgmøder den sidste aften ikke var optaget på bånd, sådan at talerne kunne blive genudsendt. Det var virkelig en original tanke. Hvis det kunne lade sig gøre, ville det klare meget.

Endvidere vil jeg gerne fremhæve, at venstre og det konservative folkeparti gik til valg på en bred liberal samling. De to partier kunne henvise til deres samarbejde og til de gode resultater, der var nået

under den liberale regering i de 3 år efter 1950. Partierne mødte med en positiv politik til sanering af vor økonomi, således at der blev grundlag for stigning i opsparing, investeringer, produktion og beskæftigelse. Det er ubestrideligt, at de to partier i gerning har vist, at en liberal politik har bærekraft herhjemme. Men den har også et videre sigte. Det har den blandt andet ved at lægge mulighederne over til den enkelte i stedet for at tvinge befolkningen ind under den formynderstat, der virkelig vil blive enderesultatet, om den politik, som den høje regering nu lægger op til, får lov til at udvikle sig.

Se, jeg har brugt en del af min tid til at understrege de enkelte partiers stilling under valgkampen. Det er nemlig en helt nødvendig baggrund for forståelsen af de senere begivenheder.

Man har vist lov at sammenfatte partiernes stilling derhen, at en stemme på socialdemokratiet ville være en stemme for en politik efter de linjer, vi har set praktiseret siden efteråret 1953. En stemme på venstre eller det konservative folkeparti var støtte til en liberal politik, medens retsforbundet bejlede til alle, der ønskede skattenedsættelser uden hensyn til den økonomiske baggrund. Derimod var det straks vanskeligere at sige, hvad de radikale stemmer skulle bruges til. Vælgerne måtte ikke få det at vide; men mon ikke de fleste alligevel troede, at de stemte for en liberal politik, i hvilken det radikale venstre var en ligeberettiget partner?

Resultatet af valget var et klart nederlag for socialdemokratiet. Vælgerne underkendte den førte politik og tilføjede partiet et tab på 4 mandater. Det siger sig selv, at kommunisterne måtte tabe — det skal jeg ikke komme ind på.

Fremgangen lå hos venstre med næsten 80 000 stemmer og 3 mandater samt hos retsforbundet med 47 000 stemmer og ligeledes 3 mandater. Det radikale venstre og det konservative folkeparti holdt begge stillingen, hvad antallet af mandater angår.

Valgets udfald var altså ganske klart, og det var alle enige om den 15. maj. Socialdemokratiet erkendte, at partiet havde tabt valget, medens venstre havde vundet. Og retsforbundets leder så klart, at vælgerne ønskede en liberal regering. For udenfor-

[Erik Eriksen.]

stående, som ikke kender det radikale venstre, måtte spørgsmålet om regeringsdannelse forekomme ret simpelt: det måtte ende med en liberal regering.

Men så begyndte det særeste koglespil i mands minde. Jeg skal ikke trætte med en gennemgang af alle regeringsforhandlingernes faser — det er jo i øvrigt kun visse af dem, jeg har kendskab til — men jeg vil gerne søge at kaste et strejfflys hen over de forhold, der hindrede dannelsen af en liberal regering.

Udgangspunktet er her det kendte radikale, at partiet ikke ønsker befolkningen opdelt i to blokke. Man nævner her på den ene side socialdemokratiet, på den anden side venstre og de konservative. Men således skal det ikke forstås i praksis. Der gælder det nemlig kun om at forhindre den ene blokdannelse, nemlig det gode samarbejde mellem venstre og det konservative folkeparti. Samarbejder det radikale venstre med socialdemokratiet, er der følgende ikke tale om nogen blokdannelse, så er der tale om et samarbejde mellem brede lag i befolkningen, og hvad man i øvrigt kan finde på at sige. Tænkte man sig derimod et samarbejde mellem venstre, det konservative folkeparti og det radikale venstre, ja, så ville det netop være et led i blokdommen, således som det ærede medlem hr. Helge Larsen nærmere har beskrevet det i en artikel i Skive Folkeblad. Jeg er aldeles overbevist om, at vælgerne ikke kan se logikken i denne påstand, men den er en realitet, det kan jeg forsikre for. Derfor ønskede de radikale ikke at modtage et tilbud om en bred liberal regering. De afviste tanken blankt. På det grundlag ville de end ikke drøfte, om der var mulighed for at opstille et liberalt arbejdsprogram. En liberal regering, hvori det konservative folkeparti havde repræsentanter, var for det radikale parti en helt umulig tanke. Der var altså ingen realitet i den udtalelse, den højtærede økonomiminister som ordfører kom med, da vi havde den politiske debat her i tinget lige inden valget. Jeg må gentage den, for jeg synes, den er interessant:

„Hvis venstre og de konservative vil være med til at gennemføre de ting, der blev fremført på Nyborg Strand, de programpunkter, om man vil kalde det så-

dan, og socialdemokratiet ikke vil, vil vi gennemføre dem sammen med venstre og de konservative.“

Jeg ved ikke, hvorfor den daværende radikale ordfører udtrykte sig således. Det kan da ikke være af ængstelse for at støde de vælgere, der ønskede en anden regering end den, vi nu har fået.

Jeg kunne til en vis grad forstå, hvis man fra radikal side ikke ønskede at indtræde i en bred liberal regering, men det kan ikke være saglige grunde, der tvang dem til at sidde valgdagens tale overhørig og modsætte sig, at venstre og det konservative folkeparti genoptog det saglige regerings-samarbejde, vi havde fra 1950 til 1953. Det har bestemt heller ikke været for at gøre venstre en vennetjeneste.

Måske kan vi under denne debat få en forklaring på, hvorfor det radikale venstre ikke ønskede så meget som at prøve mulighederne for en bred liberal regering, men hellere ville samarbejde med det socialdemokrati, hvis økonomiske politik er kommet så afgørende til kort i to regeringsperioder i efterkrigsårene.

De radikale var så venlige at henvende sig til mig og tilbyde mig regeringsledelsen, som det så magtfuldkomment er udtrykt, men de ville så sandelig bestemme, hvem jeg optog i den regering, jeg skulle danne. Jeg kunne være nok så enig med de konservative medarbejdere, som jeg havde lært at sætte stor pris på i det saglige politiske arbejde — de måtte ikke være med. Jeg måtte danne en regering, der direkte byggede på 46 mandater i folketinget, men ikke en, der byggede på 76.

Må jeg et øjeblik vende tilbage til artiklen af det ærede medlem hr. Helge Larsen. Han betvivler i denne artikel, at en venstre-konservativ regering ville have evnet — nu citerer jeg —: „at etablere det samarbejde med socialdemokratiet og arbejderbevægelsen, som dog må formodes at være væsentligt for, at en økonomisk saneringspolitik skal lykkes.“ Undskyld, jeg siger det, men det kan hverken det ærede medlem eller hans parti vide noget som helst om, for hans parti hindrede, at det overhovedet kom til et forsøg.

Hvis jeg et øjeblik må foregribe begivenhedernes gang, vil jeg gerne nævne, at der nu — sådan må jeg se på det — er

[Erik Eriksen.]

dannet en anden blokregering. Det må da blive mit spørgsmål, om den vil kunne samarbejde med venstre og de konservative, som jo tilsammen er større end socialdemokratiet. Men det spiller tilsyneladende heller ingen rolle, for — som det er hævdet i artikler af det radikale venstres pressebureau og af den højtærede økonomiministers søn — hvis et sådant samarbejde ikke kan bringes i stand, kan regeringen samarbejde med erhvervene hen over hovedet på venstre og de konservative. Må jeg i al stilfærdighed tillade mig at spørge: hvad ligger der i disse ord? Ligger der heri en formodning om, at medens erhvervslivet altid er loyalt over for den til enhver tid siddende regering, så er dette ikke tilfældet, når det gælder arbejderbevægelsen? Det er da værd at få klaret.

Dette var måske et sidespring, men jeg har nævnt det, for vi skal jo også have de radikales interessante argumenter med.

Selv om nu det radikale venstre ville bestemme over, hvem jeg måtte samarbejde med eller rettere ikke samarbejde med ved en eventuel regeringsdannelse, havde det endnu et tilbud i posen, nemlig den rene venstreregering. Navnlig radikale politikere og blade har i hårde vendinger bebredt mig, at jeg ikke tog imod dette tilbud. De radikale forhandlere strakte sig endda så vidt, at de tilsagde en sådan regering loyalt samarbejde. Men jeg sagde nej. Dette er så ubegribeligt, at selv en mand som redaktør Svend Thorsen har opgivet at forstå hvorfor. Og så er forklaringen endda så lige til, såre lige til.

Da jeg fik tilbuddet, orienterede jeg de radikale ledere om, at venstre og det konservative folkeparti så ens på den kommende tids opgaver, hvad tinget jo i løbet af dagen vil komme til at erfare, men jeg stod her over for en radikal mur. Den var faktisk ikke så stærk som før valget, men den blev stærk nok, da retsforbundet meldte sig.

Lad det være sagt lige ud: når det radikale venstre forkastede den venstre-konservative mulighed, men tilsagde en ren venstreregering loyalt, så måtte det have en ganske særlig årsag. Årsagen er ikke blot, at de radikale ledere ønskede at føle deres

egen magtfuldkommenhed ved i den øjeblikkelige situation at støde de konservative ud i mørket. Nej, det radikale venstre forfulgte et politisk mål, som ligger dem meget på sinde, jeg kan oven i købet sige et langsigtet politisk mål.

Siden venstre og det konservative folkeparti har fundet hinanden i et snævert samarbejde, er det radikale venstres bevægelsesfrihed ikke helt den samme. Man ønskede at tvinge det konservative folkeparti over i en eller anden form for opposition til en venstreregering. Derved havde det radikale parti på kort sigt opnået eller håbede at opnå, hvad ved jeg, at en venstreregering måtte følge den politik, den kunne enes med socialdemokratiet og det radikale venstre om. Og på noget længere sigt kunne det så håbe på helt at bringe samarbejdet mellem venstre og konservative til ophør. Se, kom det først så vidt, ville vi være kommet tilbage til forholdene i 1930erne, da venstre og konservative stredes indbyrdes og derigennem muliggjorde en solid radikal-socialdemokratisk regering, for der ville ganske simpelt ikke være noget alternativ her i folketinget til denne regering. Vilkårene for en ren venstreregering, hvis den nu var blevet dannet, ville have udviklet sig til et afhængighedsforhold til de 14 radikale og på længere sigt også til socialdemokratiet. Jeg er ikke i tvivl om, at man ville yde venstre den øjeblikkelige nødtørftige støtte i saneringsarbejdet. Og derefter ville man afvente et tidspunkt, der var belejligt for de to partier til at skille sig af med venstreregeringen. Dertil kommer så, at der nu også er noget, der hedder politisk etik. Man kan ikke føre en valgkamp på den bredest mulige liberale samling og derefter se bort fra den. Havde venstre og jeg gjort det, ville vi ikke blot have ført vælgerne bag lyset, men vi ville også have kompromitteret fremtidsmulighederne for en liberal politik i dette land. Jeg har ikke et eneste øjeblik haft i tankerne at sælge disse muligheder for nogle ministertaburetter.

Jeg er i denne tid blevet tillagt de utroligste motiver. Det må jeg finde mig i. Men mine motiver er dem jeg har givet udtryk for. Jeg kan tilføje, at både mit syn på, hvad man kan og ikke kan, mine følelser,

[Erik Eriksen.]

min forstand, og jeg kan også sige min politiske erfaring, siger mig, at således måtte vi handle i den situation, vi var i.

Jeg kan jo da også se, at adskillige inden for det radikale venstre under de givne omstændigheder ville have foretrukket en venstre-konservativ regering. Men de radikale ledere ville det anderledes, og derfor greb de chancen for forhandlinger med socialdemokratiet og retsforbundet. At socialdemokratiet ville deltage, forstår jeg. De er modstandere af en liberal politik. De har deres socialdemokratiske linje, men de må være villige til at fire lidt hist og her, hvis de derigennem kan hindre en liberal politik og fremme deres egne politiske mål. Den højtærede statsminister har øjeblikkelig fat i den lange ende. Hans to partnere skal ikke have noget af at møde deres vælgere. Dette skal vente længst muligt.

Jeg tror ikke, at nogen medfølelse vil samle sig om den nuværende højtærede økonomiminister hr. Bertel Dahlgaard, selv om han på et tidligt tidspunkt af forhandlingerne udtalte, at han hellere ville dø en naturlig død end deltage i en regering med retsforbundet. Det var stærke ord, men de skulle ligesom så meget andet åbenbart heller ikke tages alvorligt. (*Økonomiministeren* [Bertel Dahlgaard]: Nej, det var spøg!). Ja men man spøger dog ikke med sin død. Jeg forstår godt, det er tanker på dette område, der i denne tid bevæger den højtærede minister.

Hvis min forståelse af udviklingen er rigtig, så er den nuværende regering en naturlig udvej for det radikale venstre. Jeg er derfor ikke helt sikker på, at de har ret, som hævder, at den højtærede fiskeriminister hr. Oluf Pedersen skulle have hele æren og ansvaret for, at den nuværende regering blev bragt i stand. Jeg er ikke sikker på det, og jeg ser da også, at en mand som redaktør Chr. Torpe, der har sin gang i, man må vel kalde det den radikale inderkreds, tilsyneladende er af samme opfattelse. Redaktøren skriver i en bladmåle af regeringens forhandlinger:

„Jeg tror, at der er to hovedpersoner, der har sat tingene i skred, nemlig Bertel Dahlgaard og Oluf Pedersen. Hvem der var kaninen, der begyndte, kan jeg ikke vide — men mintro om det ikke var

Bertel? Han øjnede en chance for at sætte venstre-konservative og først og sidst venstre og allerførst og allersidst Erik Eriksen skakmat.“

Det er ikke det officielle radikale standpunkt, som her kommer til udtryk. Men derfor kan det godt være det rigtige. Og så meget er i hvert fald givet, at der ikke findes et eneste blad — de to ledes hoforgan naturligvis undtaget — uden at de ytrer den allerstørste betænkelighed ved det, der nu er sket. Stærkest er dette kommet til orde hos redaktør Nygaard i Middelfart, som altid har været en højt anset forkæmper for en socialt betonet liberal politik. Jeg drømmer ikke om at tage redaktør Nygaard til indtægt for venstres synspunkter i almindelighed, for jeg ved, at han er radikal venstremand i ordets bedste og egentlige forstand, men jeg forstår hans følelser over for den regering, der nu skal videreføre socialdemokratiets politik. Når redaktør Nygaard taler om det „usleste“ i forbindelse med det, der skete efter valget, tør jeg med det kendskab, jeg har til ham, dristigt påstå, at hvis de radikale ledere ikke helt har mistet evnen til at lytte til stemninger i befolkningen og blandt deres egne vælgere, vil de vide, at redaktør Nygaards synspunkter har vid tilslutning. Der er slet ingen tvivl om, at mange radikale og retsstatsvælgere føler på samme måde. Det er noget, vi alle har erfaret, også igennem breve. Vi har vist aldrig oplevet noget lignende som det, der nu er budt vælgerne, det, som ikke mindst retsforbundet byder de vælgere, der gav det tre nye mandater. Det må anstændigvis bære straffen i sig selv.

Når man læser regeringserklæringen igennem, vil man se, at den på væsentlige punkter afspejler, at det er socialdemokratiet, der er storebror i regeringen. På ét punkt forekommer dette mig at være glædeligt. Det er i spørgsmålet om vor udenrigspolitik. Herom hedder det, at den vil blive fortsat uændret. Men har det radikale parti hermed opgivet sit særstandpunkt på dette område? Har alle dets medlemmer gjort det? Medmindre det udtrykkeligt bliver erklæret, vil jeg gå ud fra, at det ikke er tilfældet. Når jeg læser ordene om forsvarspolitikken, må jeg indrømme, at med det kendskab, jeg gennem mere end en snes års arbejde her i tinget har erhvervet mig til radikal politik, forekom-

[Erik Eriksen.]

mer den mulighed nærliggende, at de radikale for indrømmelsen i udenrigspolitikken vil tage sig betalt på forsvarspolitikken.

I beskrivelsen og vurderingen af vore økonomiske vanskeligheder er det ikke helt let at spore ophavsmanden. Kan det være en socialdemokrat? Når jeg spørger, er det, fordi der er en væsentlig forskel mellem programmerklæringens forholdsvis nøgterne ord og den socialdemokratiske valgpropaganda, hvor man under valgkampen hæftede betegnelsen „barnlig“ på oppositionens talsmænd, når de dokumenterede valutastillingens alvor.

Det siger sig selv, at retsforbundet ikke kan have ydet noget større bidrag til dette afsnit. Jeg tænker her på den højtærede porteføljeløse minister hr. Viggo Starcke og hans iver for at fastslå, at hans parti ikke ønskede afgifter — de skulle tværtimod nedsættes. Nu efter valget, da man foreholdt den højtærede minister dette, sagde han: vi vidste ikke, at det stod så dårligt til. Dette bør også med i Folketingstidende. Det må være svært at få arbejdstøjet på, når man hidtil har været så optaget af at bygge luftkasteller, at man slet ikke har haft tid til at følge med i, hvad der er gået for sig i den hjemlige økonomi.

Det er selvfølgelig muligt, at afsnittet om økonomien er skrevet af den tidligere formand for samordningsudvalget. I modsætning til de tre andre radikale ministre har han i sin rapport vist klar forståelse af, at vanskelighederne i meget høj grad skyldes de senere års fejlslagne økonomiske politik, og desuden er den højtærede handelsminister i modsætning til sine øvrige radikale ministerkolleger uden ansvar for, at denne politik har kunnet følges til den bitre ende.

Når vi så kommer til de foranstaltninger, som nu ønskes iværksat, tager det førende regeringsparti revanche. Jeg ser på disse foranstaltninger på en helt anden måde end den ærede foregående taler. Det er for mig at se de gammelkendte socialdemokratiske metoder, der tages i brug. Men lad det nu være. Det spørgsmål melder sig: vil disse foranstaltninger føre til det eftertragede mål? Der er i allerhøjeste grad grund til, således som Berlingske Tidende forleden gjorde det i en leder, at spørge: vil disse foranstaltninger have den tilsigtede virk-

ning? Vil de det? Eller er de som de hidtidige blot en station på vejen? Når det ærede medlem hr. Per Hækkerup nu udtalte en sikker forvisning om effektiviteten i disse love, vil jeg gerne også på denne baggrund spørge, om vi ikke kan få en virkelig tilkendegivelse fra regeringen herom.

Hvis nu regeringen får gennemført disse skatter, og hvad den i øvrigt foreslår — og det gør den jo, da den har sit absolutte flertal — hvilken sikkerhed har man så f. eks. for, at den høje regering vil sige nej til nye udgifter? Hvilken sikkerhed har den i forvejen hårdt ramte skatteyder, som skal yde meget store ofre, for, at der kommer besparelser på statens udgifter, og hvad bliver det for besparelser? Det, der foreslås, er jo ingenting.

Må jeg her gøre en bemærkning i parentes. Den eneste reelle besparelse er for mig at se 10 mill. kr. på vejtilskuddene.

Jeg har haft lejlighed til at læse et udmærket blad, der hedder Ugens Politik, for den 18. januar i år. I det blad kan man læse den tale, som den højtærede økonomiminister hr. Bertel Dahlgaard holdt på Nyborg Strand for partiets kandidater. Denne tale omtales i bladet som valgprogrammet. Heri forlangte den højtærede økonomiminister besparelser på mellem 200 og 300 mill. kr. Om skatterne fastslås det med de enkle ord og de klare sætninger, som kun den højtærede minister kan det, at den samlede beskatning ikke bør øges. Det er valggrundlaget.

Der nævnes også loven om 30 pct.s skattnedsættelse af merindkomster. Sammenligner man nu disse ting med forslagene om tvangslån og afgifter, kan man så se logikken? Nej, for den er der ikke. Så er det vel nok, som man siger i Vestjylland; jeg tror virkelig, jeg er i overensstemmelse med et meget stort tal også uden for denne sal, når jeg siger, at det er en dyr siddeplads, den højtærede økonomiminister har erhvervet sig.

Det er i det hele taget en alvorlig svaghed ved regeringens lovkompleks, at det slet ikke anviser noget som helst til begrænsning af statens opgaver, statens udgifter og investeringer.

Jeg synes heller ikke, regeringen gør noget for at skabe tillid. Der er nok nogle, der kan smile lidt, når f. eks. fiskerimini-

[Erik Eriksen.]

steren udtaler sig om, hvad han i regeringen venter at opnå på grundskyldsområdet. Det er netop dette område, der er helt afgørende for det ene af flertalsregeringens partier. Man kan smile lidt, men jeg vil gerne understrege, at oppositionen ser på disse planer ikke blot med den allerstørste ængstelse, men også med den allerstørste mistillid. Det er ikke noget, der giver tillid, hverken her eller andet sted, når man taler om at ville inddrage grundværdierne og lade formueejerne levere pengene til statens overtagelse af jorden. Det giver ikke tryk-
hed, når man således taler om at afskaffe privat ejendomsret til jorden. Hvis den højtærede statsminister ønskede at vinde tillid hos os, gav han en erklæring om, at dette led i regeringsaftalen ikke skulle tages så højtideligt, det skulle kvitteres. Jeg synes, at regeringen langt mere udførligt skulle have orienteret os om disse og andre forhold.

Vi er nødt til at betragte disse forslag, som nu er fremsat, som en helhed. Det gjorde den højtærede finansminister også i sin fremsættelsestale. I modsætning til den tidligere taler stiller jeg mig meget tvivlende over for, om forslagene skulle være i stand til at løse valutaproblemet. Derimod er det åbenbart, at de vil have stærkt forstyrrende virkninger i erhvervslivet. Jeg er ikke et øjeblik i tvivl om, at de vil hævne sig hårdt både på investeringen og dermed på beskæftigelsen. Tvangsopsparingen lægger altfor urimelige og ensidige byrder på et lille bitte udsnit af befolkningen. Det nytter ikke at lukke øjnene for det urigtige i næsten udelukkende at sigte på folk, der i forvejen sparer op. Det vil ikke mindske forbruget væsentligt, men den private opsparing vil gå ned, og statens indtægter vil gå op. Man vil med andre ord overføre endnu flere millioner fra den private opsparing og investering til de offentlige kasser. Man bebuder også, at aktieudbytterne skal nedsættes. Også herigennem vil man ramme den private opsparing. Jeg kan ikke se rettere, end at dette mere drejer sig om socialdemokratiske formål end om at bekæmpe valutakrisen.

Når vi kommer til de mere vage punkter i programmerklæringen, dem, der sigter på fremtiden, synes det, som om de små rege-

ringspartier har fået lov til at opstille deres ønskesedler. Der er lidt af hvert. Hvor meget det betyder, vil tiden vise.

Jeg kan ikke lade være at nævne, at som rosinen i pølseenden vil man undersøge, om varedirektoratet kan overføres til handelsministeriet. Det kan det ganske sikkert. Man kan flytte alle varedirektoratets kontorer, men man kan være sikker på, at nissen, den nisse, som retsforbundet har bekæmpet i så mange år, følger med. Restriktionerne på importen afhænger nemlig ikke af, hvilket navn man giver varedirektoratet, men af, om man vil føre en politik, som skaber grundlaget for at gøre det. Også det vil den højtærede minister uden portefølje komme til at tage standpunkt til inden ret længe.

Det kunne være fristende at gå nærmere ind på programmerklæringen og de konkrete forslag, men det skal jeg afstå fra. Jeg kan dog ikke afslutte disse bemærkninger uden nogle ganske enkelte principielle betragtninger over den nydannelse, vi har fået med ministeriet H. C. Hansen - Oluf Pedersen - Jørgen Jørgensen, eller hvordan man nu skal betegne det.

Det er vist første gang, at vi på én og samme tid har en flertalsregering og en enig opposition, som tæller mere end $\frac{2}{5}$ af tingets medlemmer. Jeg er principielt tilhænger af, at en regering kan bygge på et flertal i folketinget, men jeg er, for at sige det mildt, temmelig sikker på, at den nuværende regering ikke vil have sin styrke i en fast politik og i klare linjer. På lidt længere sigt kan regeringen ikke holde til et virkelig alvorligt, sagligt arbejde.

På ét punkt er der dog ingen tvivl om, at vi får klare linjer efter dannelsen af de tre partiers regering. Hidtil har en del vælgere åbenbart haft vanskeligt ved at placere det radikale venstre og retsforbundet i den politiske farveskala. Derfor er der også adskillige vælgere, der er kommet til at stemme for en politik, som de ikke ønskede at have del i. Dette vil undgås i fremtiden.

Nu sagde den højtærede statsminister i sin tale nogle smukke ord om samarbejde, og disse ord har jeg mærket mig, men samtidig har vi også noteret os en udtalelse af den højtærede fiskeriminister hr. Oluf Pedersen. Han er vel en af dem, der må formodes at tegne firmaet i denne tid.

[Erik Eriksen.]

Han har i en bladudtalelse fremhævet, at ministeriet er en flertalsregering, der kan gennemføre sit program uden at skele til højre eller venstre. Ministeren er jo kendt for at have en frodig hjerne, og han elsker politisk strategi. Vi kender jo hinanden fra gamle dage. Hans udtalelser er da heller aldrig kedelige; men navnlig i de sidste uger har de været overmåde interessante, og hans fastslåen af, at denne regering ikke behøver at skele til nogen side, dækker jo en realitet.

Men hvorledes er regeringen så stillet? Er det således, at dens tre partier står frit over for ændringsforslag fra oppositionen, eller skal den samlede regering tage stilling til dem og derigennem binde de tre partiers medlemmer? Det er dog af betydning at vide det. Når jeg spørger, er det også, fordi det af forskellige bladmeddelelser fremgår, at der foreligger en højtidelig protokol, som regeringspartierne har underskrevet, og som danner grundlaget for deres politik. Jeg forstår, at denne protokol indeholder adskilligt mere end det, der er kommet til udtryk f. eks. i programerklæringen. Nu kan man smile, når det f. eks. siges, at der er bestemte regler for, hvorledes retsforbundets repræsentanter er stillet. Men der kan jo være den realitet i denne aftale, at den faktisk, så længe denne flertalsregering sidder, er Danmarks „økonomiske grundlov“. Derfor må det være rigtigt, at regeringen snarest gør offentligheden bekendt med det fulde indhold af denne protokol. (*Stats- og udenrigsministeren* [H. C. Hansen]: Det skal jeg love!). Så får vi den altså. Det er ikke rimeligt, at man kun får kendskab til regeringens politik i småbidder. Lad os få protokollen offentliggjort i dens helhed; det må også være i regeringens egen interesse, at det bliver gjort. (*Stats- og udenrigsministeren* [H. C. Hansen]: Det er den faktisk!). Den højtærede statsminister siger, at protokollen er offentliggjort, men jeg synes, han gør en tankestreg og siger „faktisk“. Men lad os se den. Jeg er meget interesseret i den. (*Stats- og udenrigsministeren* [H. C. Hansen]: Der er mange interessante ting i den!). Ja, det er der sikkert, men jeg takker også for tilsagnet om, at denne protokol offentliggøres.

Så lidt som vi fra venstres side er gjort

bekendt med regeringens hensigter og planer, kan vi naturligvis ikke fremsætte nogen endegyldig udtalelse om vor stilling, men lad mig sluttelig sige, at regeringens hidtidige udtalelser og forslag giver os ingen grund til tryghed. Jeg kan imidlertid tilsige vor loyale opposition. Det burde vel egentlig være overflødigt at sige, og jeg nævner det også kun, fordi det radikale venstre synes at lægge vægt på og fremhæver som noget særligt, at det under visse omstændigheder ville være loyalt.

Vi vil ud fra vore egne synspunkter tage stilling til regeringens forslag. Hvis disse forslag fremmer den liberale linje, der er vor, vil vi selvfølgelig stemme for dem. Hvis vi skønner, at vi har en ærlig mulighed for at ændre forslag, således at de kan løse opgaverne i liberal ånd, vil vi af al vor kraft arbejde for sådanne ændringer. Men jeg vil med det samme understrege, at vi ikke på noget område agter at medvirke til forslag, der virker fremmede på den socialistiske formynderstat.

Med henblik på regeringens kompleks af lovforslag, som det nu foreligger, kan jeg sige, at det hverken sagligt eller principielt er udtryk for en linje, vi kan acceptere. Det fylder os med den dybeste mistillid. Vi ønsker at følge helt andre principper og veje. Venstre og det konservative folkeparti er på alle afgørende punkter enige i fordømmelsen af regeringsforslagene, og vi har — disse to partier — ligesom regeringen anlagt et helhedssyn på problemerne og udviklingen, hvorom de to partier også er enige. Det helhedssyn og de midler, som vi derefter mener må bringes i anvendelse, vil det høje tings medlemmer om et øjeblik på vore grupper vegne høre fremsat af de ærede medlemmer hr. Axel Kristensen og hr. Aksel Møller.

Axel Kristensen: Da den højtærede finansminister fremsatte det lovkompleks, vi nu skal behandle her i tinget, gav han udtryk for, at det sidste halvårs særlige økonomiske vanskeligheder ikke havde varig karakter. Han mente dog, at stillingen var så dårlig, at vi måtte forøge statens indtægter med ca. 400 mill. kr. årlig ligesom ved kriseforliget i 1955, og gav faktisk hermed oppositionen ret i dens bedømmelse af landets økonomi. Endvidere betegnede fi-

[Axel Kristensen.]

nansministeren disse lovforslag som en samlet helhed. Jeg vil gerne dertil sige, at det eneste virkelig positive med henblik på at skabe udvikling og fremskridt findes i lovforslagene om skattefrie afskrivninger og om henlæggelser til investeringsfonds, og disse sager var alligevel til behandling i tinget; hvis man fjerner disse forslag, der forelå i forvejen, fra komplekset, bliver der kun dem tilbage, der tager sigte på at forøge statens indtægter. Når man nu holder dette sammen, er det naturligt her ved første behandling af lovforslaget om stabiliseringslån, der er hovedhjørnестenen i disse forslag om forøgelse af statens pengemængde, at gøre nogle principielle bemærkninger om denne lovforslagssamling og om vor stilling til de opgaver, der foreligger, og det er naturligt for mig at gøre det ud fra det, jeg som ordfører for venstre sagde under radiodiskussionen aftenen før valget. Det er ikke nogen skade til, at der er sammenhæng mellem det, der siges forud for valget, og de standpunkter, man tager senere.

Jeg fastslog dengang, at de midler, den socialdemokratiske regering havde brugt, havde ført til en uheldig udvikling på alle felter: Årsagen hertil lå i, at man ikke respekterede den kendsgerning, at kun i det omfang, hvori vi sparer op til den nødvendige betaling, kan vi bygge flere boliger, fabrikker, lader og værksteder, fordi opsparing er det, vi producerer ud over vort daglige forbrug. Videre fastslog jeg, at kun de lønstigninger, der kan gives uden efterfølgende prisstigninger, fordi de kan betales af en produktivitetsstigning, er et gode, medens lønstigninger, der skal betales af prisstigninger, forringer vor konkurrenceevne og er skadelige for alle, fordi de skaber arbejdsløshed. Endvidere fastslog jeg, at man ikke kan få befolkningen til at udføre det arbejde, der skal opsøres — og opsparing er arbejde, der udføres, og som ikke forbruges straks — at man ikke kan få folk til at præstere dette arbejde, hvis man tager udbyttet af arbejdet fra dem,

og at der derfor ikke ligger nogen mulighed i at forøge statens indtægter ud over, hvad staten selv skal bruge, og derefter finansiere erhvervslivet ved udlån. Jeg sagde, at derfor vil venstre opnå den nødvendige opsparing ved at gøre det fordelagtigt at spare op, ved at give skattelettelser for opsparing, således at opsparingen kan stige, hvorved de kapitaler, der skal til for at finansiere udviklingen, kan komme til stede. Det ærede medlem hr. Erik Eriksen fremhævede allerede for 3 år siden, at hvis man kunne nå så vidt, at man kunne give skattefrihed for det, der opsøres af årsindtægter på indtil 20 000 kr., ville meget være nået.

Jeg har her gengivet væsentlige ting af det, vi sagde forud for valget, og det må da stå enhver klart, at det må være ud fra disse synspunkter, venstre vil føre sin politik. Når nu regeringen taler om samarbejde, må vi straks fastslå, at der med venstre kun kan opnås samarbejde i overensstemmelse med, hvad vi gik til valg på, og ikke på det modsatte. Vi vil ikke nøjes med kun at sørge for, at det forkerte bliver mindre forkert.

De lovforslag, regeringen har fremsat, er taget som en helhed, i skarp modsætning til, hvad vi finder rigtigt — og erfaringen viser jo også, at regeringens metode ikke fører til gode resultater. Vi kan ikke fortsat gennemsnitlig hver 15. måned gennemføre kriseordninger, hvis eneste middel er at tage udbyttet af arbejde og initiativ fra befolkningen og dermed nedbryde befolkningens lyst og evne til produktion og opsparing, der jo er forudsætningen for at komme videre.

Jeg sagde før, at forslaget om tvangslån var hovedhjørnестenen i den foreliggende helhed, og dette forslag demonstrerer klart den forkerte linje i regeringens politik. Det, at der nu er radikale og retsstatsmænd i regeringen, har ikke haft synderlig gode virkninger. Man gør i virkeligheden fejlene og uretten grovere end før. Lovforslagets idé er for det første ganske i strid med det, der skulle være folkestyrets idé, det, som

[Axel Kristensen.]

skulle gøre folkestyret til noget fornemt, nemlig at man skal tage sit politiske standpunkt ud fra en retsopfattelse og ikke ud fra rent egoistiske synspunkter. Det ærede medlem hr. Per Hækkerup talte næsten udelukkende om byrdefordelingen og afslørede dermed tendensen i det hele. Aldrig før i dansk folkestyres tid har man set et så skamløst forsøg på at lade nogle få bære alle byrder, og det skuffer mig virkelig, at den højtærede undervisningsminister hr. Jørgen Jørgensen, der altid taler så smukt om folkestyret, her helt har svigtet kravet om, at der skal være en vis lighed.

Vender vi os derefter til lovforslagets praktiske virkninger for den enkelte, må disse erkendes at være helt urimelige og urimeligst over for dem, der i deres hidtidige handlemåde har handlet mest forsvarligt. Det må jo huskes, at det er mellemstandsfolk, der her kommer i maskinen, og ikke rigmænd, som vi desværre har alt for få af her i landet. De mellemstandsfolk, som har vist sparsommelighed, derefter har anbragt de opsparede midler i produktionsanlæg, landejendomme, boliger o. s. v. og altså har været nyttige borgere, har jo alle samtidig måttet påtage sig betydelige gældsforpligtelser og afdragsforpligtelser. Denne store gruppe af mennesker er ofte et helt liv om at få sparet sammen til og betalt det, de har erhvervet, og nu stilles de pludselig over for dette, at de i stort omfang ikke vil kunne opfylde deres forpligtelser. Folk, der har påtaget sig store årlige ydelser for at sikre deres alderdom, vil komme i vanskeligheder. Forældre, der har sparet og undværet for at lade deres børn påbegynde et studium, vil stå over for den nødvendighed, at uddannelsen må afbrydes — det er jo ikke billigt at have børn, der studerer ved universiteterne. Det er en dårlig tak, man giver for god og nyttig indsats, en indsats, som også har været til betydelig gavn for samfundet.

For dem, der er kommet lidt højere op i indtægt, vil der ske det, at påbegyndt rationalisering og udvidelse af virksomheder må opgives, og det i langt større omfang end angivet ved de beløb, man nu fratager dem, fordi der ved finansiering af udvikling og fremskridt kræves, at den, der vil optage lån, selv råder over så mange penge, at disse

dækker en vis risikomargen — ellers kan man ikke få lån; derfor vil i mange tilfælde langt mere arbejde og omsætning gå tabt, end hvad der svarer til selve det opsparingsbeløb, man fratager den enkelte.

Det ærede medlem hr. Per Hækkerup taler om, at der vil blive pengemidler til rådighed ved denne foranstaltning, og mener, at der skulle kunne blive tale om kreditlættelse. Hvis det er rigtigt, skulle det forrige kriseforlig, der udelukkende byggede på forbrugsafgifter, altså i endnu højere grad have betydet, at der blev en større samlet opsparing, fordi man tog pengene direkte fra forbruget; så skulle det have givet betydelige kreditlættelser, men det så vi da minsandten ikke noget til.

Man holder aktieselskaberne uden for denne tvangsopsparing, men dermed holder man ikke erhvervslivet uden for den. Det er forkert at tro, at Danmarks erhvervsliv er de store aktieselskaber alene. De har selvfølgelig deres meget store betydning, men de hundredtusinde jævne selvstændige erhvervsdrivende, der her rammes alvorligt, har en afgørende betydning for beskæftigelsen og produktionen i Danmark. Derfor betyder dette lovforslag formindsket produktion og større arbejdsløshed. Man svækker lysten til og muligheden for at begynde de små selvstændige virksomheder, der så ofte har været begyndelsen til de større. Alle virkningerne af dette lovforslag er skadelige. Denne lovgivning er uretsindig, den stiller borgerne ulige, og de sparsomme og de mest initiativrige behandler man dårligst; den vil volde mange mennesker uovervindelige vanskeligheder; den vil forsinke rationaliseringen, formindske produktionen, forøge arbejdsløsheden og vil ikke i afgørende grad overflytte kapital fra forbrug til investering . . .

Formanden: Der må være mere ro i salen.

Axel Kristensen: Dette lovforslag vil så lidt som de øvrige foranstaltninger, hvorved der jo ikke opnås nævneværdige besparelser i statens udgifter — jeg har ligesom det ærede medlem hr. Erik Eriksen ikke kunnet finde mere end 10 mill. kr. virkelig besparelse, alt det andet er indtægtsforøgelse — ændre den udvikling, vi er inde i, og som gentagne gange har krævet

[Axel Kristensen.]

indgreb, fordi inflationen har været stærk og vi har haft et for stort valutaforbrug. Vi kan derfor, når alle forslagene tages som en helhed, ikke anse dem for heldige, men derimod det modsatte.

Der er skrevet meget om, at oppositionen nu ikke må nøjes med kritik, men bør angive, efter hvilken linje den ville have løst opgaverne. Hertil er dog at sige, at man kan ikke se bort fra, at vi har en flertalsregering. Det er ikke nok, at de midler, der anvendes, i den givne situation er de rigtige. Vi må kræve, at der skabes sikkerhed for, at de byrder, der eventuelt lægges på befolkningen, ikke bæres forgæves, fordi regeringen i kraft af sit flertal bagefter kan begå afgørende fejl, som et mindretal ikke kan hindre. Det må derfor være en absolut forudsætning for, at en opposition kan tage et ansvar sammen med en flertalsregering, at denne i fremtiden undlader udgiftsforhøjelser og ikke opgiver statsindtægter uden efter aftale med oppositionen. Dernæst er det klart, at oppositionen, belært af erfaringerne, måtte have bindende tilsagn fra finansministeren om, at han ikke vil forøge sit overtræk i nationalbanken. Dette har jo været en afgørende fejl i fortiden. Endvidere måtte de andre inflationskilder standses. Vi kan ikke medvirke til, at foranstaltninger, der måtte være gavnlige, bringes i miskredit, fordi man kun går halvvejen og stædigt stadig lader andre inflationskilder flyde.

Det må være ganske klart, at vi ikke fortsat kan have en pristalsordning, der indeholder åbenbart inflatoriske virkninger. Det forhold, at man giver dyrtidstillæg for nogle måneder senere at tage disse penge fra lønmodtagerne gennem forbrugsafgifter, kan ikke fortsætte. Når regeringen erkender, at forbrugsevnen må nedsættes ved statsindgreb, har man faktisk erkendt, at man har ret til at gribe ind i overenskomstforholdene, og så må det være rigtigere at foretage sådanne korrektioner ved pristalsordningen, at den inflatoriske virkning begrænses, og at det virkelige formål med pristalsordningen sker fyldest; det virkelige formål må være at sikre lønmodtagerne imod at blive sorteper under en inflation i den periode, hvor overenskomsterne gælder. Jeg understreger stærkt, at der i disse be-

mærkninger ikke ligger noget om, at det, der skal ske, skal være til skade for lønmodtagerne. Disse har så lidt som andre nogen interesse i ødelæggelse af vort pengevæsen eller i et valutaunderskud, der skal betales i nye skatter.

Endvidere ønsker jeg at gøre opmærksom på, at det er absolut nødvendigt, hvis vi skal have en høj beskæftigelse med overflytning af beskæftigelse fra forbrugsproduktion til investeringsproduktion, at løsne de bånd, der binder arbejdets frihed. Der er allerede nu et skævt forhold mellem antallet af ufaglærte og faglærte, og det vil blive endnu værre, hvis det ikke lykkes at komme ind i en bedre udvikling med mindre forbrugsproduktion i forhold til investeringsproduktionen. Vi har allerede gennem mange år haft en helt urimelig arbejdsløshed blandt de ufaglærte.

Som ved mine bemærkninger om pristalsordningen ønsker jeg også her at præcisere, at dette kan ordnes på en for arbejderne fuldt tilfredsstillende måde. Det har formanden for den socialdemokratiske folketingsgruppe, det ærede medlem hr. Einer-Jensen, vist i det fag, han er formand for. Der er disse spørgsmål bragt i orden på fuldt tilfredsstillende måde for arbejderne, og det må også kunne gøres andre steder; man må kunne ordne det sådan, at lønnen betales for en given mængde arbejde og for en vis kvalitet, ikke efter hvem der har retten til at udføre arbejdet.

Den finansieringsform, vi har for boligbyggeriet, har gang på gang ført os ud i vanskeligheder. Som jeg sagde i begyndelsen af denne tale, kan vi ikke bygge mere end det, vi sparer op til at betale med. Det er ikke nok at gå ud på vælgermøderne og love et stort antal boliger eller at vedtage dem her i folketinget; hvis vi prøver på at bygge mere, end opsparingen kan finansiere, får vi kriserne. Vi må derfor kræve, at forbindelsen mellem statskassen og boligfinansieringen ophæves derved, at man overlader en kreditinstitution i lighed med kredit- og hypotekforeningerne at finansiere på samme måde, som det nu sker ved første- og andenprioritetslån. Da disse lån naturligvis i den foreliggende situation vil gå højt op, er vi villige til at give statsgaranti for sådanne tredjeprioritetslån. Herved vil boligbyggeriets mængde blive bragt

[Axel Kristensen.]

i overensstemmelse med den kapital, der er til rådighed, og ikke være knyttet til ønskedrømme om, hvad man gerne ville have. Endvidere ville man ikke årlig behøve at flytte nogle hundrede millioner kroner over i statskassen. Statens formue vil herefter vokse mindre og borgernes mere, hvad der under hensyn til det, jeg før sagde om, at der må være en risikomargen, for at folk kan vise initiativ — optage lån til forøgelse af deres egen kapital til udvikling af erhvervslivet — vil virke produktionsfremmende, idet en udvikling, hvorigennem formuerne ikke samles i statskassen, men fordeles på de mange hundrede tusinder jævne mennesker i samfundet, vil være produktionsfremmende og initiativfremmende. Da der, så vidt vi forstår, er givet tilsagn om byggelån dækkende væsentlige dele af 1958, må man nu straks holde op med at give flere tilsagn efter gældende lov. Det kan da ikke haste at give tilsagn om lån til boliger i øjeblikket, når der er givet, hvad der skal bruges de første halvandet eller to år. Det må kunne standses nu, medens vi overvejer andre former, så vi ikke er bundet længere tid frem til en forkert ordning.

Skal der kunne blive tale om et samarbejde mellem regering og opposition om en økonomisk politik, kan det, som det fremgår af det, jeg her har sagt, ikke begrænses alene til den akutte situation, fordi man vil være i stand til at ophæve virkningerne bagefter. Det må omfatte også, hvad der i øvrigt skal ske. Vi kan ikke have truslen om de ødelæggende ejendomsbeskatninger, som er betingelsen for regeringsdannelsen, hængende over hovedet på os.

Samarbejdet på det økonomiske område må kræve, at der træffes aftale om loft over ejendomsskatterne, og at dette også kommer til at give rimelige beskatningsvilkår for de mennesker, der dyrker jorden i omegnen af byerne, og som i øjeblikket har helt urimelige vilkår; vi kan ikke acceptere, at det skulle gøres endnu værre ved den aftale, der måtte være truffet mellem regeringspartnere.

Vi må kræve, at det offentlige formindsker sit forbrug af penge i den almindelige administration. Jeg skal aldeles ikke lægge skjul på, at det er svært for mig at angive

konkrete ting; det vil let kunne blive taget som en frase, men det er alvorligt ment. Man må med det eksisterende uhyre budget kunne skaffe nogle beløb frem, og man må i de nærmeste år ved anlægsarbejderne både i stat og kommune kunne fremskaffe et formindsket pengeforbrug af virkelig betydning, ligesom statens udlån må kunne begrænses. Der må endvidere kunne tages en naturligere rente af de penge, staten har udlånt i en række tilfælde, således at det behov, som nu er udækket i forhold til den øjeblikkelige stilling, og som er angivet til 400 mill. kr., kan bringes væsentligt ned, og sådan at man, hvad jeg senere skal komme til, kan få sikkerhed for, at der kan finansieres gennem statsobligationer, indtil vi har fået en ny form for finansiering af boligbyggeriet, der ikke går over statskassen.

Økonomiministeren talte i Nyborg, således som det ærede medlem hr. Erik Eriksen sagde, om besparelser på op imod 300 mill. kr. Kunne man blot nå det halve i virkelige besparelser, ville det behov, som nu er udækket, og som ikke dækkes, så længe vi finansierer boligbyggeriet over statskassen, komme ned på 250 mill. kr. eller et par hundrede millioner kroner. (*Afbrydelse af økonomiministeren* [Bertel Dahlgaard]). Det er ikke besparelser.

Formanden: Jeg henstiller, at man ikke afbryder.

Axel Kristensen: Det er aldeles ikke besparelser. Der er tale om indtægtsforøgelser; det er afgiftsforhøjelser; det er forøgede omsætningsafgifter på biler. Der er kun 10 mill. kr. reelle besparelser. Det andet er at bruge en forkert terminologi, som kun kan forvirre befolkningen. Der er ikke ét menneske i Danmark, der forstår, at det er besparelse, at statskassen får større indtægter.

Men jeg mener altså, at det må være muligt ved en fornuftig gennemgang af budgettet at standse investeringer, som i og for sig kan være nyttige, og som i og for sig alle gerne vil have, men som er mindre nyttige end at skaffe arbejdspladser og en rationalisering af vor produktion og derved få en frist, så vi ikke behøver at hente den kapital ind, som ude i befolkningen bruges til det arbejde, der skal gøres.

[Axel Kristensen.]

Jeg har nu angivet nogle forudsætninger for den økonomiske politik, og jeg har afvist regeringens forslag betragtet som en helhed, og derefter må jeg naturligvis angive principperne ikke alene for den øjeblikkelige løsning af de vanskeligheder, vi er i, men, hvad der er endnu vigtigere, også for løsningen på længere sigt, der skulle kunne skaffe den varige bedring.

Som middel i den øjeblikkelige situation er vi villige til at forhandle om en deponeringsordning ved import af færdigvarer. Færdigvaregruppens importbeløb ligger på godt 2 milliarder kr., og det vil igen sige, at fordi denne gruppe er så stor, vil man uden urimeligt fordyrende virkning kunne få meget store beløb indsat i nationalbanken, der ved at disponere over disse midler efter behov kan begrænse købeevnen efter vor valutabalances stilling, således at den begrænsning, der kommer i købeevnen, til enhver tid kan afpasses efter de muligheder, der er. Vi vil altså faktisk lave kreditindskrænkning for import af færdigvarer og overføre disse beløb til almindelig finansiering.

Vi må formode, at en kreditindskrænkning med hensyn til færdigvarer vil forplante sig helt ud til forbrugernes kredit gennem de handlende, og at vi således vil få en forbrugsbegrænsning uden beslaglæggelse af produktiv kapital modsat det, som regeringen faktisk vil gøre. En sådan foranstaltning vil virke meget stærkt på den øjeblikkelige import. Det er da klart, at i samme øjeblik vi forlanger deponering ved hver import af færdigvarer, vil folk bruge deres varelager op til mindste størrelse, og vi vil få en lettelse i situationen, hvor vi står foran at skulle betale det store importoverskud, vi har haft i de forløbne måneder. Det er de kommende måneder, der bliver værst, og denne foranstaltning vil virke straks på disse områder.

Vi vil hermed opfylde et løfte til vore vælgere om liberalisering, idet det er en selvfølge, at samtidig med at man indfører denne ordning, skal man ligesom for metervareordningen i sin tid, som havde en overordentlig gunstig virkning, foretage en frigivelse af importen for de varegrupper, for hvilke man forlanger en deponeringsordning.

Derefter vender jeg mig til det for os afgørende område. Hovedårsagen til vore vanskeligheder ligger i den for lille opsparing i Danmark, og vi kommer ikke ud af vore vanskeligheder, før dette ændres. Alle har interesse heri, også de, der er økonomisk svagest stillet, som ikke selv kan foretage opsparing, fordi det altid er de økonomisk svagest stillede, som lider mest under økonomisk uheldige forhold; det er dem, der bor dårligst, det er dem, der får lav løn, det er dem, der trænger til en væsentlig forbedring af deres status. Når man gennem en opsparing, som de sikkert ikke selv kan deltage i, fremskaffer kapital til rationalisering, forbedring af vort produktionsapparat, fremskaffer kapital til bedre boliger, vil disse menneskers vilkår væsentlig forbedres, fordi man vil få lønstigninger i kraft af rationalisering uden prissstigninger, og dette er selvfølgelig et gode, og det er det, man må stræbe efter.

Der må derfor i eventuelle forhandlinger mellem regeringen og os indgå forhandlinger om en væsentlig præmiering af opsparing. Det nytter ikke med nogle småtterier til mennesker, der får en skattelettelse for renteindtægten af en kapital, der allerede er opsparet. Jeg tror, at hvis det virkelig skal virke, må ordningen være af en betydning, der næsten kan virke chokerende.

En opsparing skal ikke alene kunne finde sted gennem banker og sparekasser; der må også være tale om pengemidler, som investeres; det må kunne være gældsbetaling; det må kunne være dette, at man forøger landets samlede driftskapital, og derfor må opsparingsbeløbene stilles rimeligere med hensyn til skatter. Det må være sådan, at det menneske, som præsterer en indsats og ikke selv bruger hele udbyttet deraf, men stiller det til rådighed for samfundet til finansiering af en sund udvikling, får lempeligere skattevilkår end den, der bruger det, ellers er der ikke mening i tingene. Hvor højt man kan nå, kan blive svært at sige, men vi vil stille mod noget væsentligt, og jeg er ikke bange for at sige, at vi kunne ønske at stille mod en skattelettelse på 20 pct. af det samlede opsparingsbeløb. Jeg ved, at det er et stort mål at sætte sig, men hvis man ikke sætter sig store mål, når man ingenting.

Ligesom regeringens forslag bør betragtes

[Axel Kristensen.]

som en helhed, må også de synspunkter, jeg her har fremført, ses som en helhed, og vi er meget interesseret i at se, om regeringens tale om samarbejde er så vidtgående, at den også omfatter det principielle. Regeringen kan ikke vente, at vi skal modtage dens indbydelse til et samarbejde efter retningslinjer, som forekommer os at være principielt forkerte.

Aksel Møller: Jeg skal gøre nogle bemærkninger om det konservative folkepartis stilling til det, der har fundet sted siden valget, og ikke mindst til de forslag, som er blevet fremsat, for så vidt angår deres sigte, og nogle bemærkninger om den udvej, som jeg ligesom det ærede medlem hr. Axel Kristensen og ikke mindst naturligvis det ærede medlem hr. Erik Eriksen mener ud fra de to oppositionspartiets synspunkt må træde i stedet for det kriseprogram, regeringen har lagt.

Den fortræffelige oversigt, som det ærede medlem hr. Erik Eriksen gav om regeringsdannelsen og valgkampen, der gik forud, savnede alvor på et enkelt punkt. Det er nu også betydeligt lettere ifølge det ærede medlems mentalitet at lade smilet glide hen over steder, hvor vi andre vil være mere sammenbidte; når det ærede medlem med et smil talte om, at en genudsendelse af de taler, der er holdt under radiovalgkampen, kunne være ganske opmuntrende og oplysende, vil jeg gerne sige, at set fra mit synspunkt er der sandelig grund til at stille et positivt forslag derom. Hvorfor er der grund til at stille et positivt forslag? Fordi efter min mening er de taler, som holdes i radioen til hele den danske befolkning umiddelbart før et valg, af nok så stor politisk betydning og vægt som de taler, der holdes i det høje ting, nok så angivende for den politiske retning, der skal følges.

Det glæder mig, at den højtærede statsminister har placeret sig på en sådan måde, at man ikke ser, at den højtærede undervisningsminister ikke er til stede, for min anmodning er stilet til den højtærede undervisningsminister og går ud på at foreslå ham, at radioen nu genudsender de taler, der blev holdt i radioen før valget. Taler, der er holdt her, kan vi læse i Folketingstidende — men de taler, der er

holdt i radioen før valget, og som er opinionsdannende langt ud over, hvad de taler, der holdes her, er, som er løfteord til vælgerne, angivende og bindende for den politiske situation fremover, er de kun skrevet i sand? Kan de viskes ud som ingenting og glemmes? Jeg tror, det ville være overmåde klogt, om man anså dem for at være seriøse taler, taler, som virkelig egnede sig til at blive forelagt befolkningen igen, og jeg opfordrer den højtærede undervisningsminister til at sørge for, at disse radiotaler genudsendes. Det ville i hvert tilfælde give os anledning til at spekulere på, om den højtærede minister uden portefølje hr. Viggo Starcke herefter kan glæde sig over, at hans indsats betyder, at sindssygehospitalerne affolkes, narkomanerne bliver færre og skilsmissetallet mindre, alt, hvad han i slutningen af sin tale aftenen før valget skildrede som fejl i dette folk og som fejl, retsforbundet kunne rette.

Jeg er nærmest tilbøjelig til at tro, at skilsmissehyppigheden i disse dage er ved at tage overhånd igen. Når man tænker på den behandling, som sambeskattede får ved det tvangslån eller den tvangsskat — for et stort stykke af en skat er der også i det — er jeg overbevist om, at den højtærede minister hr. Viggo Starcke er kommet meget, meget langt fra det, han sagde ved den lejlighed, ikke bare på det punkt, men praktisk taget fra alt, hvad han sagde.

Det, som vælgerne har krav på hos partier og folketingskandidater forud for et valg, er oprigtighed. Det er det, disse kvinder og mænd siger til vælgerne om, hvad de vil gøre i de afgørende spørgsmål, som ligger foran dem, hvis de vælges. Det afgørende spørgsmål forud for dette folketingsvalg var: hvilke politiske synspunkter skal man støtte i den nærmest kommende tid. Havde partierne vist oprigtighed i dette spørgsmål, vejledt vælgerne i overensstemmelse med det, som de nu har gjort, så er jeg aldeles overbevist om, at valgets udfald var blevet et ganske andet, end det blev. Det var vel også derfor, man ikke vejledte oprigtigt; men har jeg ret i denne sidste bemærkning, så er det for mig at se således, at man har fortiet væsentlige politiske omstændigheder for de danske vælgere for dermed at sikre sig en bevægelsesfrihed bagefter. Jeg tilføjer, at ingen kan være i

[Aksel Møller.]

tvivl om, hvad det ærede medlem hr. Erik Eriksen ville før valget; ingen kan være i tvivl om, hvad det konservative folkeparti ville før valget. Hele vor propaganda, hele vort arbejde under valgkampen for at oplyse vælgerne gik ud på, at landet befandt sig i en alvorlig økonomisk situation, og at denne alvor krævede en ny regering, en regering af samme karat som regeringen 1950-53. Hvis derimod den højtærede økonomiminister eller hans partis daværende formand, den højtærede undervisningsminister, eller den højtærede minister uden portefølje hr. Viggo Starcke åbent havde erkendt, at de ville støtte en socialdemokratisk regering, gå ind i en socialdemokratisk regering, efter at socialdemokratiet havde lidt et valgnederlag, uanset at dette valgnederlag betød en fordømmelse af den økonomiske politik, der var blevet ført i landet, havde vi i dag været ganske fritaget for at skulle diskutere problemer af den karakter og forslag med det sigte, som her foreligger for os.

Der er jo ingen af os, der behøver at være i tvivl om eller er i tvivl om, at dette er sandheden. Man kan bare tage, jeg kunne næsten sige et forklarelsens bad i, hvad aviserne i Danmark skriver i dag, prøve på at stifte bekendtskab med de læserbrev, der er skrevet af vælgere af de partier, der nu har besluttet sig til trods deres valgkamp eller takket være den uoprigtighed, de lagde for dagen under valgkampen, at gå ind i et regeringssamarbejde med socialdemokratiet.

Det er vist nok disse artikler, disse ledende artikler, som det ærede medlem hr. Per Hækkerup i dag betegnede som hysteriet i pressen. Ja, jeg indrømmer, at der er røre i pressen. Jeg har ingen erindring om, at der har været så stærkt røre nogen sinde, og jeg har dog været med til at arbejde for gennemførelsen af grundloven på et tidspunkt, hvor mange havde en anden opfattelse af den sag. Jeg har set store politiske begivenheder i den tid, jeg har været her, men jeg har aldrig set et røre som det, der nu er vakt. Det ærede medlem siger, at det er hysteri. Var det hysteri, som fik Holbæk Amts Venstreblad til i ledende artikler at advare imod det, der skete? Vil det ærede medlem stemple som

hysteri, hvad Middelfart Venstreblad skriver? Er det hysteriets stempel, han vil sætte på læserbrev fra venner af de radikale som dommer Lund-Andersen i Kalundborg og dyrlæge Knud Kristensen i Skive? Jeg skal fortælle det ærede medlem, hvis han ønsker at opretholde denne betegnelse, at det, der sker, er faktisk kun, at man er ved at så det, man har høstet. Aldrig har man nogen sinde i Danmark set (*Munterhed*). Jeg indrømmer, at jeg i en forsamling med så mange kyndige med hensyn til, hvad der kommer først, høst eller såning, burde have udtrykt mig omvendt. Men det tilslører dog alligevel, håber jeg, ikke meningen med, hvad jeg sagde, nemlig at man har sået det vejr og fået den høst, som nu står der.

Det er jo, for at nævne det radikale venstres hovedorgan i hovedstaden og i det ganske land, Politiken, ikke lutter gratulationer, der bringes det radikale venstre. Det var ikke lutter gratulationer til den udgang, regeringsforhandlingerne fik, det er heller ikke lutter gratulationer til de forslag, regeringen har fremsat. I dag svarer Politiken en indsender, der nærmere efterlyser bladets stilling til tvangsoopsparingsforslaget:

„At nogen, efter hvad vi har skrevet, kan tro os enige med regeringens, herunder det radikale venstres, tvangsoopsparingsforslag, forekommer os simpelt hen forbløffende“.

Nej, det har været — det må indrømmes — ganske utvetydigt, hvad Politiken har ment om dette. Men den radikale presses bedømmelse af den politik, der førtes forud for regeringsdannelsen, er også, når man ser nærmere til, utvetydig. Det er vel naturligt for mig på samme måde som for det ærede medlem hr. Erik Eriksen at minde om, hvor stærkt denne kritik er kommet til orde i Middelfart Venstreblad. Jeg skal såmænd ikke læse op af den artikel, der hed „Spildt mælk“, en artikel, hvori en mand ligesom nedlagde kvintessensen af sit livs arbejde i det radikale venstres tjeneste og antydede, så stærkt som det overhovedet kan antydes, hvor ængstelig han var for, at hans arbejde havde været forgæves. Det er nok at sige, at han betegnede udgangen af de overvejelser, som endte med den trekantede flertals-

[Aksel Møller.]

regering, således, at det var et misfoster af en regering, der kom ud deraf. Et misfoster af en regering! Det er altså en radikal mands, og ikke nogen tilfældig radikal mands, ord.

Hvem er nu den glade far til det misfoster? Ja, for nogle dage siden ville der vel nok have været flere til at kappes om æren; i dag er der måske ikke slet så mange. Er den højtærede fiskeriminister mon lige så stolt i dag, som han var forleden i et interview i Politiken, over sin andel i det? Får han mon stadig lige mange smil i anledning af sin ophøjelse? Går den højtærede minister uden portefølje hr. Viggo Starcke i dag rundt med en svulmende fornemmelse af at stævne frem med skumsprøjt om stævnen? Eller er vi kommet til det stadium, hvor kvalmen begynder at melde sig? Retsforbundet, som har så megen andel i, at denne regering kunne komme til verden, startede egentlig regeringsdannelsen med megen beskedenhed trods den smukke valgdag, partiet havde. Retsforbundets formand, den nuværende højtærede minister uden portefølje hr. Viggo Starcke, sagde, at retsforbundet savnede krop til at give noget råd angående regeringsdannelsen. Desværre havde det netop så meget hoved, at det kunne tabe det!

Hvad er nemlig det, der er sket? Det er, at retsforbundet har udleveret sin fortid og sin politik til socialdemokratiet og det radikale venstre. Jeg skal ikke afsløre, at den højtærede økonomiminister har et skjult smil omkring læberne. Hvad mener jeg med, at disse to partier har taget magten fra retsforbundet? Jeg mener, at retsforbundet den 21. maj, tror jeg det var — jeg er ikke helt à jour med de datoer, hvorpå disse buntmagermøder har fundet sted, men lad os sige den 21. maj — har henvendt sig for at optage forhandlinger og altså ved den lejlighed har forhandlet netop så meget for langt, at der ingen mulighed længere var for en selvstændig tilværelse, for et selvstændigt retsforbunds politik. Jeg tror, det var som reddende engel, den højtærede fiskeriminister kom til at optræde dengang — selv om der i og for sig aldrig har været noget enkleagtigt ved ham! Men det er så åbenbart, når man ser på retsforbundets politik, før valgkampen begyndte, under

valgkampen og under forhandlingerne, at forhandlingerne den 21. maj var bragt til et punkt, hvor det radikale venstre måtte give op. Ja men taperhed bagefter giver jeg ikke spor for. Når man først har fået hjælpetropperne frem, så kan man stå sig, så kan man spille med musklerne.

Den 21. maj var situationen for andre at se den, at der ikke kunne dannes nogen flertalsregering i Danmark. Stillingen var åbenbar. Den højtærede stats- og udenrigsminister, som dengang ledede forhandlingerne, havde for sit vedkommende erklæret, at forhandlinger på dette grundlag ikke kunne føre til en løsning under en eller anden form. Der var kun den eneste mulighed tilbage — nej, jeg indrømmer, der var to, der var to, ja, og det er jo spændende at få at vide, om den første overhovedet eksisterede. Der var den mulighed tilbage, at det radikale venstre kunne have tilbudt at danne en mindretalsregering sammen med socialdemokratiet. Den højtærede økonomiminister ryster på hovedet. Nej, det ville også have været en grim antagelse. Altså var der ikke flere muligheder igen, hvis ikke retsforbundet havde meldt sig til tjeneste. Da retsforbundet meldte sig til tjeneste, lykkedes den politik, det radikale venstre igennem lange tider bevidst har ført, nemlig at forhindre det i og for sig ganske naturlige, et led i en historisk udvikling, at venstres og det konservative folkepartis samarbejde blev stærkere og stærkere og førte dem sammen ind i en regering under det ærede medlem hr. Erik Eriksens ledelse.

Jeg har den opfattelse, og deri støttes jeg af meget af, hvad der er sagt fra radikal side, at man i det radikale venstre i virkeligheden havde tænkt sig, at der skulle dannes en flertalsregering bestående af socialdemokrater og de radikale, en tanke, der var levende før valget. Jeg erinder tydeligt, at den højtærede økonomiminister erklærede, at et tab eller en forskydning på to mandater på valgdagen behøvede jo ikke at være afgørende, så længe det drejede sig om en regeringsdannelse. Jeg har altså den opfattelse. Men det, som hindrede, at dette umiddelbart kunne føres ud i livet, var, at de to partier tabte det faktiske flertal, de havde tilsammen i det forrige folketing, idet jeg godt ved, at de ikke havde noget matematisk flertal. Da valgets

[Aksel Møller.]

resultat var gjort op, lagde man imidlertid mærke til, at det radikale venstre ikke uden videre og efter gammel parlamentarisk tradition bøjede sig for sejrherren og for valgresultatet. Det berettes, at kong Erik blev myrdet i Finnerup lade Skt. Cæcilie nat 1286, man kender ikke klokkeslættet; mordene var foregivne venner. Det ærede medlem hr. Erik Eriksens naturlige vej til ledelsen af dette land som ny statsminister blev barrikaderet af det radikale venstre den 16. maj kl. 15 på Amalienborg; her kender vi klokkeslættet for de foregivne venners indsats, for da rådede det radikale venstre til, at forhandlinger om dannelsen af en bred regering blev overladt ikke til valgets sejrherre, men til den, der tabte valget. Da fragede det radikale venstre grundsetningerne i parlamentarismen. (*Stats- og udenrigsministeren* [H. C. Hansen]: Det var pokkers!). (*Økonomiministeren* [Bertel Dahlgaard]: Det er vanvittigt!). Jeg kan ikke vente på forhånd, at den højtærede økonomiminister eller den højtærede stats- og udenrigsminister skal være enige med mig; når de protesterer fra deres pladser, har jeg nærmest fornemmelsen af, at de synes, der her røres ved noget centralt.

Hvad skete den 16. maj andet end netop dette, at det radikale venstre spærrede vejen for den, der havde vundet valget, for det ærede medlem hr. Erik Eriksen? Og på intet tidspunkt lod det radikale venstre ledelsen af disse forhandlinger slippe ud af hænderne på den nuværende statsminister, der da var fungerende statsminister. Det var altså først henimod slutningen, da det var ved at glippe, eller da det allerede var glippet, at ordningen kom i form af den politiske kortslutning, der skete i retsforbundet. Jeg forstår ikke, hvorfor den højtærede økonomiminister hr. Bertel Dahlgaard, er så interesseret i at protestere mod denne fremstilling, mod denne opfattelse af det, der skete. Den højtærede minister hr. Bertel Dahlgaard har jo aldrig nogensinde hjulpet nogen borgerlig regering til magten

i Danmark, aldrig nogen sinde undtagen i situationer, hvor socialdemokratiet ikke var til at drive til regeringen eller ligefrem havde nedlagt regeringsmandaterne. Det være langt fra mig at ville lære den højtærede minister det radikale venstres historie; men af denne enkle sandhed vil han ikke udstede noget dementi.

Vi ved jo, hvilket forsvar man har stillet op for det, der skete den 16. maj og de følgende dage, da de radikale bevidst vendte deres politik mod det ærede medlem hr. Erik Eriksen, mod venstre og mod det konservative folkeparti; forsvaret er deres tilbud om en ren venstre-regering. Dette tilbud skal være den knage, hvorpå de hænger deres tøj. Om det vil jeg gerne gøre en enkelt bemærkning. Jeg tror ikke, at nogen, der kender det ærede medlem hr. Erik Eriksen, kan mene, at hans handlefrihed kan deponeeres uden for ham selv.

Jeg er overbevist om, at enhver, som kender hans politik, og især alle, der kender samarbejdet mellem det konservative folkeparti og hans parti, venstre, vil vide, at det konservative folkeparti ikke kunne og ikke ville modsætte sig dannelsen af en ren venstre-regering under hans ledelse, naturligvis, der er ingen hemmelige protokoller her, ikke noget om, at nogen har skrevet under på fostbroderskab med blod; der er bare en enighed om, hvad der er den rigtige politik, og der var i den situation enighed imellem os om, at det for fremtidens som for øvrigt også for øjeblikkets skyld ikke ville have været rigtigt at danne en ren venstre-regering. Netop fordi vi har givet disse råd på grundlag af disse synspunkter, har det konservative folkeparti sit ansvar — og er parat til at bære det — sit ansvar for, at udgangen på den situation blev, at der ikke blev dannet en ren venstre-regering.

Man kan så diskutere, hvordan en ren venstre-regerings stilling var blevet. Jeg tror, at den var blevet fange hos det radikale venstre. Jeg tror kun, den kunne være dannet under den forudsætning, at den

[Aksel Møller.]

skulle medvirke til en politik, som socialdemokratiet ville godkende, og hvordan den politik ser ud, formidlet af det radikale venstre, det ser vi i dag i de lovforslag, der nu er til behandling. Hele serien viser ganske tydeligt, at det radikale venstre, som har den fantastiske opfattelse, at dets indsats har været at forhindre socialdemokratiet i at få flertal i Danmark, igen har været parat til og nu er i færd med at forhindre socialdemokratiet i at få flertal i Danmark ved at gennemføre de væsentligste ting i socialdemokratiets politik. En sådan forsvarskamp giver jeg ikke meget for, den har været tabt gennem mange år.

Dertil kommer, at jeg tror, at det — som det ærede medlem hr. Erik Eriksen så klart skildrede det for et øjeblik siden — var samarbejdet mellem venstre og det konservative folkeparti, angrebet var rettet imod; man håbede at få skilt de to partier fra hinanden. Den højtærede økonomiminister har gentagne gange talt for fornyelse i dansk politik. Han har med megen stringens påvist, hvordan partiskellene ikke havde den samme vægt som før og i høj grad er historisk præget. Men så snart en naturlig udvikling fører til et samarbejde mellem det konservative folkeparti og venstre, gælder denne betragtning ikke; så er der ikke nogen glæde over, at partisystemet i dette land tilnærmer sig løsningen af de aktuelle opgaver, som står for.

Men hvad var nu det middel, det radikale venstre anvendte under forhandlingerne om regeringsdannelsen for at opnå det, som var dets inderste mål: at bane vejen for, at magten kunne blive i socialdemokratiets hænder? Det var netop at opstille et skel mellem det konservative folkeparti og det øvrige folketing. Aldrig nogen side har man set et så krampagtigt forsøg på at få en politik til at passe som det, det radikale venstre gjorde for at motivere dette. Man kunne lige så godt tænke sig en tilværelse, hvor kastemærkerne er det afgørende, og hvor de 180 000 radikale vælgere er af en højere kaste end de ulyksalige 384 000, der har stemt på det konservative folkeparti.

Det må have været en forfærdelig besmittelse for den højtærede økonomiminister og hans formand, den nuværende højt-

ærede undervisningsminister, at arbejde sammen med konservative ministre fra 1950 til 1953 ... Den højtærede minister ryster på hovedet; ja, jeg kan heller ikke se, at han er blevet mindreværdig af den grund, men jeg kan heller ikke se, at han under det samarbejde har hentet erfaringer, som gjorde, at han måtte gennemføre den politik, han gennemførte nu ved denne lejlighed. Jeg må hævde, at han skylder os en forklaring: hvad var det for en politik, det konservative folkeparti sammen med venstre i regering og som ministre førte, således at den højtærede minister og hans parti herefter ikke kan regne med dette parti, det konservative folkeparti, for værdigt til at indtage en plads bare ved fodskammelen, dér hvor den højtærede minister og hans kollega, den højtærede undervisningsminister, er placeret? Jeg har ingen erindring om det. Når jeg ser ud over det, der sker i landets byråd mange steder, så er det samarbejde mellem det konservative folkeparti, venstre og det radikale venstre, somme steder kun mellem det konservative folkeparti og det radikale venstre.

De radikale har naturligvis måttet søge at stille en forklaring op. Vil de da sige, at det konservative folkeparti skulle holdes udenfor på grund af vor stilling til udenrigspolitikken? Så er de sandelig kommet fra asken og i ilden, når de nu befinder sig i regering sammen med det parti, som er initiativtager til NATO-pagten og har båret den gennem store vanskeligheder og mange påfristelser. Eller på grund af forsvarspolitikken? Jeg beder den højtærede økonomiminister veksle nogle ord med den højtærede minister uden portefølje hr. Viggo Starcke om hans syn på den nedskæring af forsvarsbevillingerne, som fandt sted i det forrige folketing umiddelbart før valget, nedskæringen med de 60 mill. kr. Og dog kan han være sammen med ham. Vi konservative er, det indrømmer jeg, måske noget uenige med det radikale venstre i vort syn på statens udlånsvirksomhed, idet vi mener, at når staten er kommet så langt ud økonomisk, at den skal tvangslåne hos befolkningen, tvinge pengene ud af den i to år trods det, at det kan komme til at ramme landets erhvervsliv meget, meget hårdt og i alt fald i flæng, er det ikke rimeligt, at staten påtager sig andre ud-

[Aksel Møller.]

lånsforpligtelser end dem, den allerede har. Men jeg kan jo forstå på det hele, at dér har den højtærede økonomiminister fundet sig i at være i samarbejde med retsforbundet, der havde den samme opfattelse i denne sag som vi. Jeg kunne måske tilføje, at jeg er ikke engang sikker på, at det radikale venstre længere er enig med sig selv i det standpunkt, det havde modsat os i denne sag. Hvad kan nemlig ønsket om at få hele spørgsmålet om udlånsvirksomheden udvalgsundersøgt — hvad der vel måtte være meningen i de bemærkninger, den højtærede stats- og udenrigsminister gjorde i sin regeringserklæring derom — betyde andet, end at den højtærede økonomiminister er i tvivl om, hvorvidt denne politik er rigtig.

Jeg når derfor til det resultat, at den højtærede minister ikke med nogen som helst ret kan henvisse til sine erfaringer, heller ikke når man ser på vor antiinflationplan, der jo interesserede ham så meget, at den gentagne gange skulle sendes tilbage til udvalget. Jeg kan heller ikke tænke mig, når vi ser på vor stilling til skolelovsforslagene, at han i den henseende er kommet lykkeligere igennem med de makkere, han nu har. Retsforbundet er, så vidt jeg husker, i hvert fald for et flertals vedkommende enig med det konservative folkeparti i vor modstand mod den skolelovgivning, der blev lagt op til. Og hvis det endelig er sådan, at det er toldlovgivning og toldsynspunkter, der skræmmer den højtærede økonomiminister, ønsker jeg ham til lykke med, at han nu er sammen med socialdemokratiet, der sammen med os havde en ganske præcis opfattelse af, på hvilke områder man burde forhøje tolden i Danmark.

Men sandheden — for alt dette her var jo kun omsvøb under de forhandlinger, der blev ført, undskyldninger, forklaringer — sandheden er, at kun ved hjælp af denne underfundighed kunne det radikale venstre bane vej for, at socialdemokratiet, der havde tabt valget, vendte tilbage til magten.

Jeg skal ikke forlænge udredningen af denne bedømmelse. Jeg er overbevist om, at det radikale venstre, som er et parti, der bekender sig til folkestyret, og som formentlig vil være enig med mig i, at

valgdagen er noget højst alvorligt, har gjort, hvad det kunne for at forfuske det, der kom ud af valgdagen. Det er nu ikke så meget, fordi den højtærede økonomiminister hr. Bertel Dahlgaard og den højtærede minister uden portefølje hr. Viggo Starcke har bragt den højtærede stats- og udenrigsminister, i alt fald ikke den højtærede udenrigsminister, tilbage til hans portefølje. Vi er virkelig ikke blinde for den styrkelse, det kan være af landets udenrigspolitik og forsvarspolitik, hvis det virkelig er sådan, at det radikale venstre som sin pris for at gå ind i denne regering, eller rettere som sin adgangsbillet, har måttet efterlade sine skarpe våben mod landets udenrigspolitik i våbenhuset, slet ikke. Men det, som harmer os, er, at man har bragt den socialdemokratiske politik til magten igen, den socialdemokratiske politik, som blev dømt på valgdagen. De lovforslag, som her er til behandling, er jo et godt vidnesbyrd om det, som Middelfart Venstreblad har kaldt „statsmagtens herredom“.

Jeg indrømmer, at den største overraskelse, jeg har fået, var ingenlunde, at det radikale venstre handlede, som det handlede, men at retsforbundet handlede, som det handlede. Under behandlingen af udskrivningsloven i dette høje ting sagde den nuværende højtærede indenrigsminister hr. Søren Olesen — Folketingstidende 1956-57, 1. samling, sp. 3189 — vendt naturligvis imod den nuværende højtærede økonomiminister, det daværende ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard:

„det, jeg lige ville anholde, var, at det“ — altså det ærede medlem hr. Viggo Starckes tale — „mundede ud i, at man skulle søge at skabe større enighed her i tinget, dels vel nu, men særlig efter valget. Se, det kommer jo meget an på, hvad man vil skabe enighed om. Hvis man vil skabe enighed om at pålægge befolkningen større byrder, hvis man vil skabe enighed om at skaffe staten større magt og forøge statens udgifter på forskellige områder, så vil i hvert fald retsforbundet melde fra; en sådan enighed mener vi hverken vil gavne det politiske liv eller befolkningens selvstændige ansvar for dens egne forhold.“

Har den højtærede indenrigsminister meldt fra? . . . (*Fiskeriministeren* [Oluf Peder-

[Aksel Møller.]

sen]: Men der er jo ingen nye udgifter!). Nej, det kan det godt være, der ikke er, de 2 000 kr. til Ceylon faldt jo, og der spares måske også nogle andre småpenge hist og her. Men én ting er, at der er stillet forslag om større byrder på befolkningen, en anden ting er — og det er overhovedet uden for diskussionen — at sådan som man har foreslået disse byrder, betyder det større magt til staten, og hvis fiskeriministeren stadig vil kaste snøren i vandet, henviser jeg ham til bassinet her udenfor. Nej, de erklæringer, vi har fået af retsforbundet før valget, dem er der slået en streg over.

Jeg kunne ønske, at det høje ting havde en taler af den højtærede minister uden portefølje hr. Viggo Starckes format her på denne side. Tænk, hvad han ville have kunnet få ud af et emne som en minister uden portefølje. Det har vi ikke, og vi er vel også, når alt kommer til alt, så forstående, at vi lader det fare med denne antydning af, at det kunne have været ganske interessant at høre, hvad han ville have sagt i en sådan situation. Hvordan skulle man nu på baggrund af de taler, som retsforbundet har holdt og har fået sine vælgere på — og der er jo ingen, der er i tvivl om, at den højtærede minister uden portefølje hr. Viggo Starcke virkelig er i stand til at tale til folks hjertes og virkelig i stand til at få deres følgeskab, og at han har et mægtigt ansvar, når han har et sådant redskab som disse talegaver til sin disposition — hvordan skulle man på baggrund af de taler have ventet, at han ville handle, som han har handlet? Hvad er motivet? — det er i alt fald altid det, man spørger om, når en forbrydelse konstateres. Hvad er motivet til at gøre noget andet, end man lovede vælgerne? Andre, der bruger stærkere ord end jeg, ville måske have antydnet: det forræderi mod vælgerne, som retsforbundet har gennemført. Hvad er motivet? Hvad har retsforbundet opnået? Hvor er stemplet for retsforbundets indsats? Nå, det får vi jo at vide senere.

Op nu har vi altså en flertalsregering. Vil den lade folk være i fred? Mon den vil gøre det billigere end andre? Ja, jeg har mine tvivl, og jeg synes nok, at de forslag, der foreligger, tyder på, at den allerede nu er i færd med at skrive en meget alvorlig

regning ud, i alt fald en regning, der, når den skal betales, ikke lader de mennesker, det drejer sig om, i fred, heller ikke dem, der rammes indirekte deraf. Når det ærede medlem hr. Per Hækkerup som ordfører for sit parti taler om, at det kun er en begrænset kreds, der rammes deraf, er det en af disse kortsynede økonomiske betragtninger, som er så farlige. Det forplanter sig langt ud over denne kreds. Da man i 1955 pålagde befolkningen byrder i anledning af en af de valutakriser, vi da havde, til et beløb af 400 mill. kr. årlig, steg arbejdsløsheden i løbet af 1955, så vidt jeg husker, fra ca. 8 pct. til ca. 11 pct. Hvad tror man dette vil betyde? Jeg er da ikke et øjeblik i tvivl om, at det vil forplante sig. Den mand, der skal betale denne tvangsopsparing og den skat, der ligger deri, vil være nødt til ikke bare at begrænse sin egen udfoldelse — det kunne endda være — men også til at begrænse sig på områder, der betyder produktion og beskæftigelse.

Nu har vi altså en flertalsregering, og det karakteristiske ved denne flertalsregering er, at den ikke vil lade folk være i fred. Det, der derefter er karakteristisk ved den, er, at de tre partier, hvoraf den består, uopfordret af oppositionen har påtaget sig ansvaret for Danmarks ledelse.

Hvordan er så oppositionens stilling over for en sådan ny foreteelse i vort politiske liv som en flertalsregering? Oppositionens stilling må være, at den herefter, principielt i alt fald, er fritaget for at være medregent. Jeg stiller den højtærede statsminister et spørgsmål. Jeg ved ikke, om den hemmelige protokol, som det ærede medlem hr. Erik Eriksen omtalte, vil blive offentliggjort, men jeg spørger den højtærede statsminister, om samarbejdet mellem de tre regeringspartier betyder, at der intet kan ændres i lovforslagene, uden at alle tre partier er enige derom. (*Stats- og udenrigsministeren* [H. C. Hansen]: Ja, mon ikke?). Mon ikke, siger den højtærede statsminister. Så har oppositionen den oplysning om, hvor langt den kan komme med sine synspunkter. (*Stats- og udenrigsministeren* [H. C. Hansen]: Det siger da sig selv!). Ja, men det var rart at få det bekræftet, ikke blot for det høje ting, men for det ganske Danmark, at kun hvis oppositionen kan overbevise alle tre

[Aksel Møller.]

partier om det rigtige i at foretage noget andet end det, regeringspartierne har foreslået, er betingelsen til stede for at få ændringer. (*Stats- og udenrigsministeren* [H. C. Hansen]: Naturligvis!). Naturligvis, siger den højtærede statsminister. Mener den højtærede minister uden portefølje hr. Viggo Starcke det samme? Mener den højtærede økonomiminister det samme? I så fald er der meget små udsigter for det udvalgsarbejde, der forestår. Vi har ikke noget ønske om at være medregenter, hvis vi ikke føler os overbevist om, at det arbejde, som udføres, altså de beslutninger, som tages, virkelig er af en sådan karakter, at de kan klare Danmarks økonomiske vanskeligheder og ikke rendes over ende af nye udgifter kort efter eller ved gennemførelse af eksperimenter, hvis virkninger vi ikke kender noget til.

Jeg har set den mærkelige tanke om frivillig grundskyld sat i verden. Det bliver helt spændende engang at se, hvad den indeholder. Noget kunne tyde på, at den frivillige grundskyld skulle finansieres ved en formueafgift. Ak ja, når man ved, at det er opsparingen i dette land, der er for lille, vær så god, så er det nok den rigtige vej at true befolkningen med en ny formueafgift. Jeg har også forstået, at der var den mulighed, at man kunne finansiere den frivillige grundskyld ved, at staten ud af sit såkaldte kapitalbudget — der findes ikke noget med så stort et hul i som statens kapitalbudget — kunne udrede de beløb, som indløsning af grundværdien betinger. Hvis man gør noget lignende, risikerer man at sætte nøjagtig den samme udvikling i gang, som man satte i gang i 1946 med boligstøtteloven, et stadigt, stort og vedvarende pres på statens forpligtelse til at fremskaffe kapital. Jeg advarer bare. Jeg tror nu heller ikke, det går så galt, for jeg tror såmænd ikke, at det er alvor, at retsforbundet skal have lov til at få gennemført fuld grundskyld. Det ville i alt fald overraske mig. Jeg kender jo den højtærede økonomiminister hr. Bertel Dahlgaard, og jeg er selvfølgelig i de sidste dage blevet skuffet over, hvor meget galskab man kan få ham med til, men jeg tror, der vil være en grænse.

Vi tror ikke på, at de forslag, regeringen har fremsat, vil hjælpe. Vi tror oven i købet,

at disse forslag i virkeligheden forfølger andre hensigter end blot at bekæmpe valutakrisen. Det, der for os er så karakteristisk ved situationen, er, at en mægtig del af samfundets opsparing, hvis forslaget om tvangsofsparing gennemføres, skal overføres til staten. Jeg ved godt, at hurtige indgreb er nødvendigt. Jeg gør opmærksom på, at det vidste vi også før valget, og det sagde vi. Vi talte om nødvendigheden af, at der blev grebet ind over for landets valutanoed inden Skt. Hans. Regeringen havde sværere ved at se denne valutanoed. Regeringen var optaget af at fortælle os om den beskæftigelse, der var steget, om den produktion, der var blevet forøget, og om den eksport, som var vokset, men den var ikke optaget af at fortælle befolkningen, at der samtidig dermed var et kolossalt aftræk over importen på fremmed valuta. Hvad foreslår så regeringen? Forslag, høje ting, som er af samme karakter som dem, vi har kendt fra 1950 frem til i dag, bare hårdere, mere ensidige, mere fjendtlige over for produktion og opsparing. Det er det, den høje regerings forslag går ud på.

Jeg vil gerne have lov til at give den danske befolkning en undskyldning for, at mit parti i fjor stemte for, at 30 pct. af merindtægt ikke skulle beskattes. Hvis det har betydet, at nogle mennesker er blevet lokket til at gøre en ekstraordinær arbejdsindsats for at vinde fordelen ved denne bestemmelse, er det beklageligt, for nu er den taget af bordet igen. Det er i det hele taget en af de mest fundamentale fejl ved det regeringsarbejde, vi har oplevet gennem de senere år, at regeringen ligesom foregøgler folk, at den vil være venlig over for en forøget arbejdsindsats og en større opsparing, men når den skal til at handle, handler den stik imod, hvad den har foregøglet folk. Hvordan skal folk få tillid til, at det gælder om at gøre opsparingen større her i dette land, når stillingen åbenbart er den, at regeringen gør, hvad den kan for at forhindre opsparing? Tvangslånet, udbyttebegrænsningen er to karakteristiske eksempler på det.

Ja men der er jo det, som regeringen forhåbentlig har overset, og som kloge folk inden for regeringen formentlig kan overbevise den om, at denne fremgangsmåde er ensbetydende med produktionens stagna-

[Aksel Møller.]

tion, måske tilbagegang, og med arbejdsløshed. Hvad kan man gøre over for denne helt ud traditionelle, men bare hårdere fremgangsmåde end den, der hidtil er blevet anvendt. Den kunne anvendes fra 1950 til 1953, fordi vi var i en akut situation, men den kan ikke anvendes fra valutakrise til valutakrise, når disse ligger så tæt som sild i en dåse. Det fører blot til, at man over forbrugsbegrænsning og kreditstramning kvæler erhvervslivet, skaber et relativt mindre og mindre indtægtsvolumen, hvoraf ny produktion kan finansieres.

Hvad kan man gøre? Hvad lyder opgaven på? Nu vel, vi er enige om, at den lyder på, at vi skal standse valutagældens vækst og se at få den vendt i modsat retning til tilgodehavende. Det er rigtigt, at dette må være målet, og det må være målet denne gang uden at skabe den stagnation, som vi har skabt ved tidligere foranstaltninger. Det er det, det konservative folkeparti og venstre er blevet enige om at fremsætte nogle synspunkter om. Vi fremsætter dem i synspunktform, så alle kan få lov at arbejde med på deres fuldkommengørelse.

Den øjeblikkelige vanskelighed for Danmarks økonomi ligger i, at importen er af den karakter og den størrelsesorden, at vi med vor valutalikviditet ikke er i stand til at finansiere den. Det naturlige er derfor at begynde med at dæmpe importen. Hvis man gennemfører en deponeringsordning sat i forhold til det beløb, som importøren eller andre, der skal bruge fremmed valuta til færdigvarer eller til personlige tjenesteydelser, køber, og dette beløb bindes hos den autoriserede valutahandler på en konto, som tilhører køberen, og som efter et årsmål frigives til køberen og undervejs forrentes til køberen, så vil man uden at behøve at gå tvangslånets og forbrugsafgifternes vej straks have dæmpet importen.

Kom nu ikke og fortæl mig, at de internationale klausuler vil forhindre et land, der er i en nødsituation, som vi er det, i at benytte den udvej — jeg tror ikke engang, der findes sådanne klausuler. Se, hvad Frankrig har måttet gøre. Hvis man vælger denne udvej og bygger loven op således, at der er en aftrapning af deponeringsprocenten, så vil det være at animere køberen til at tære på varelagrene og udskyde sine

indkøb til senere, alt under hensyn til den prisudvikling, som i øvrigt er i gang. Har det nogle prismæssige følger på det indenlandske marked? Nej, der kan kun være tale om, at det kan få prismæssige følger, hvad angår forrentningen af beløb, der er deponeret. Det har den højtærede økonomiminister fra den tid, da deponeringen af tekstilafgifter blev lavet, et meget godt indseende i, og så let, som det gled, tror jeg, den højtærede minister vil være taknemlig for at få denne mulighed for at forlade tvangsopsparringslånet.

Dernæst må målet være at forbedre statens likviditet. Det kan ske på flere måder, men det må først og fremmest ske på den måde, at statens udgifter nedsættes. Det virker imidlertid helt urimeligt, når man hører den højtærede finansminister holde en fremsættelsestale, hvori han siger: nu tager staten 400 mill. kr., og dermed er statens kapitalbehov dækket, og så må fanden hytte sine, eller hvordan man ellers kan karakterisere den situation, som opstår, når erhvervslivet i den samme kasse, hvoraf finansministeren har trukket dette millionbeløb, skal prøve på at finde midler til at finansiere sin udvikling. Det er ingen god statsmoral, at staten får først og borgerne senere. Jeg synes, man skulle nedsætte en del af statens udgifter. Derom er både det konservative folkeparti og venstre ganske enige.

Jeg nævner i denne forbindelse, at man bør begrænse anlægsarbejderne. Må jeg sige, at det gør heller ikke noget, at man begrænser kommunernes anlægsarbejder. Hvad nationalbankdirektør Svend Nielsen sagde derom i sin tale før valget, er såre klogt og fornuftigt. Hvad ligner det, at vi bygger en række sekundære anlæg på et tidspunkt, hvor vi skal tvangslåne 200 mill. kr., hvoraf en del går direkte ud af det produktive erhvervsliv?

Må jeg i øvrigt sige — jeg var lige ved at glemme det, men da jeg så ned på ministeren uden portefølje hr. Viggo Starcke, kom jeg i tanker om det — at vor tankegang går ud på, at deponerede beløb overlades til nationalbanken. Vi har mærket os den højtærede ministers ønske om, at det blev nationalbanken, der kom til at bære ansvaret, formentlig også blev udstyret med midlerne til at lede landets økonomiske

[Aksel Møller.]

politik, også landets kreditpolitik. Jeg er sikker på, at til ham vil finansministeren kunne henvende sig om optagelse af de lån, der er nødvendige, når først denne fremgangsmåde er sat i gang.

Jeg er villig til at medvirke til, at byggeriet af lufthavnens bygninger udsættes. Jeg er villig til at medvirke til, at statens udlånsvirksomhed ophører, for så vidt angår en række sekundære formål. Jeg finder det ubegribeligt, at vi i dette land for fuldt alvor skal drøfte udgifter til løsning af vejproblemer ved Vintappersøen på et tidspunkt, da vi har de økonomiske vanskeligheder, vi har, vanskeligheder, der er så store, som den lånepolitik, regeringen har givet udtryk for i sine forslag, viser.

Men samtidig med, at dette går i gang, må vi løse opgaverne på længere sigt. De ligger på to områder. Det er først en opgave at ændre boligbyggeriets finansiering, og det tror jeg ikke den højtærede regering vil være uenig i, når jeg ser på regeringserklæringen. Hvor meget den vil være enig i, når vi først kommer til enkelthederne, kan man have sine tvivl om. F. eks. kunne jeg tænke mig i denne forbindelse at spørge den højtærede finansminister, der forleden dag talte om forhøjelse af statslånsydelse for lån i visse huse, om han med ydelser mener renter eller afdrag. Det er jo dog ikke uvigtigt, om man gennem afdrag vil foreøre boligforeninger og private bygherrer en meget, meget betydelig formuedannelse.

Dernæst er det opgaven at gennemføre ændringer i skattelovgivningen, således som det ærede medlem hr. Axel Kristensen skildrede det, ændringer, som må gå ud på at fremkalde ny opsparing. Det er jo ulykken, at opsparingen er utilstrækkelig til at finansiere alt det, man nu vil have den skal finansiere, og den bliver ikke større af de krumspring, man foreslår lavet. Det, vi må gøre, er at forøge opsparingen, men så må fingrene rigtignok tages væk fra folk, så må folk have lov til at være i fred; ellers tror de ikke på, at de opsparede beløb nogen sinde kommer dem til gode. Det er måske muligt, at denne opfattelse er det mest vidtgående krav, jeg overhovedet kan stille i denne tale til den fremtidige økonomiske politik, for det

kræver en ny regering. Jeg tror ikke, den nuværende regering kan regne med så megen tillid i befolkningen, at man vil spare under dens anvisninger, når man ser, hvor let denne opsparing kan komme til at forsvinde igen.

Et vigtigt problem er selvfølgelig også, at der skaffes tilstrækkelig bevægelighed til at forsyne en udvikling af vor produktion med arbejdskraft.

Det, som er det konservative folkepartis opfattelse af den situation, Danmark befinder sig i, er, at de lovforslag, som den højtærede regering har fremsat, ikke egner sig til at løse problemerne, at de blot vil betyde, at vor aktivitet og vore økonomiske muligheder formindskes, at der må findes helt andre udveje, mere positive udveje, som går til ondets rod, som f. eks. forslaget om at knytte den bundne opsparing, som skal finde sted, til importen, til forbruget af færdigvarer. At der samtidig må ske en liberalisering af hele færdigvaregruppen, er ikke noget uartigt ord længere, efter at man har læst den høje regerings erklæring og lyttet til de udtalelser, der er faldet derom før regeringserklæringen.

Hvis der i ordet samarbejde kun ligger, at oppositionen kan få lov til at rette en sats hist og her eller få lov til at få indført en dispensationsbestemmelse eller noget lignende i den lovgivning, der foreligger, er det ingen invitation til samarbejde. Hvis regeringspartierne har lænket sig til hinanden, så de ikke kan komme ud i en fri forhandling, ser jeg ikke, hvor vejen går til et samarbejde, men hvis den høje regering mener, at der i de synspunkter, der er fremført fra oppositionen, er muligheder for at bygge en helt anden politik op end den, den gik i byen med, skal jeg for mit vedkommende lykønske Danmark til dette.

Formanden: Jeg skal her afbryde forhandlingen og udsætte mødet til kl. 14.

I skrivelse af gårs dato meddeler ministeren for udenrigsøkonomi, at han ønsker her i tinget skriftligt at fremsætte:

Forslag til folketingsbeslutning om Danmarks ratifikation af statut for Den internationale Atomenergi-Organisation, undertegnet i New York den 26. oktober 1956.

Skriftlig fremsættelse af forslag.

Ministeren for udenrigsøkonomi (Krag):

Jeg har herved den ære for det høje ting at fremsætte forslag til folketingsbeslutning om Danmarks ratifikation af statut for Den internationale Atomenergi-Organisation, undertegnet i New York den 26. oktober 1956. Idet jeg i øvrigt tillader mig at henvide til de til forslaget knyttede bemærkninger, skal jeg udtale følgende:

Formålet med oprettelsen af Den internationale Atomenergi-Organisation er at skabe grundlag for et verdensomspændende samarbejde om den fredelige udnyttelse af atomenergien. Atomenergiorganisationen skal virke som formidler af materialer og teknisk viden på atomenergiområdet mellem de teknisk fremskredne og de teknisk tilbagestående lande. Fordelen herved er først og fremmest, at særlige betingelser, som kunne tænkes knyttet til teknisk bistand på bilateral basis, ikke vil komme på tale, når bistanden formidles gennem en international organisation. Endvidere er det af største vigtighed, at der etableres kontrol med anvendelsen af den gennem organisationen formidlede bistand med det formål at forhindre, at atombændsel m. v. anvendes til fremstilling af atomvåben.

Set fra et dansk synspunkt må oprettelsen af organisationen alene af hensyn til de her nævnte forhold hilses velkommen. På tærsklen til den nye industrielle revolution, som udnyttelsen af atomenergien bærer kimen til, er det af største vigtighed, at der tages skridt til at hindre, at uligheden mellem de teknisk udviklede og de teknisk tilbagestående lande øges.

Det var ikke mindst erkendelsen af disse forholds betydning, som førte til det i FN's historie enestående resultat, at 82 lande den 24. oktober 1956 enstemmigt vedtog den statut, som nu ligger på folketingets bord, og at 70 af disse lande — deriblandt samtlige stormagter — to dage efter så sig i stand til at undertegne statuten.

Jeg skal kort omtale statuttens vigtigste bestemmelser.

Atomenergiorganisationen skal mod betaling erhverve atombændsel, reaktorer samt teknisk viden fra de medlemslande, som erklærer sig rede til at yde sådanne leverancer. De medlemslande, som ønsker bi-

stand, kan mod betaling opnå denne fra organisationen, men skal samtidig forpligte sig til ikke at anvende de modtagne ydelser til fremme af militære formål og skal i overensstemmelse hermed underkaste sig organisationens kontrol. Bestemmelserne om denne sikkerhedskontrol var genstand for meget indgående drøftelser på konferencen i New York i september—oktober f. å. Fra dansk side støttede man forslaget om gennemførelse af en effektiv og omfattende kontrolordning. Vi anså det for uheldigt, hvis der gennem organisationens arbejde skulle kunne skabes grundlag for en udvidelse af den landekreds, der kan producere atomvåben. Dette ville være i modstrid med FN's politik. Bestemmelserne om sikkerhedskontrollen er dog udformet på en sådan måde, at der tages behørigt hensyn til medlemslandenes suveræne rettigheder og til hemmeligholdelse af den viden, som de af organisationen udsendte kontrolinspektører måtte erhverve. Disse inspektører skal til enhver tid have adgang til alle lokaliteter og data samt til alle personer beskæftiget med atomenergispørgsmål i de lande, der modtager bistand fra organisationen, i det omfang, det er nødvendigt for at holde regnskab over det atombændsel, der er leveret af organisationen. Inspektørerne skal dog udpeges i samråd med vedkommende medlemsstat, og hvis medlemslandet ønsker det, skal de ledsages af nationale repræsentanter. Såfremt der gennem kontrollen konstateres en tilsidesættelse af modtagerstatens forpligtelser, kan yderligere bistand blive indstillet og leverede materialer kræves tilbageleveret.

Organisationens kontrolinspektører skal imidlertid ikke direkte kunne udøve nogen form for myndighed over for virksomheder eller personer i modtagerlandene. Deres opgave vil alene være at undersøge faktiske forhold, og der er ikke tale om at overdrage organisationen nogen beføjelse, som efter grundloven tilkommer danske myndigheder. Fra dansk side er der således ingen betænkeligheder ved disse bestemmelser i statuten. Tværtimod er stillingen den, at eftersom Danmark i alt fald i den overskuelige fremtid vil være afhængig af tilførsler udefra af atombændsel m. v., som af leverandørlandene vil kræves kontrolleret, så kan det kun være i vor interesse, at der tilvejebrin-